

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Bakalářská práce

Vojtěch Šána

Vznik a vývoj korejského nacionalismu

Korean nationalism: Origins and development

Praha 2016

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Slačálek, Ph.D.

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu své práce, PhDr. Ondřejovi Slačálkovi, Ph.D., za jeho odborné rady a trpělivost. Nadále pak své přítelkyni, JaeWon Yoo, za pomoc s překlady z korejštiny a za vytrvalou podporu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 14. 7. 2016 podpis.....

Abstrakt

Korejský nacionalismus je fenomén objevující se od 70. let 19. století. Ve své práci se věnuji příčinám a okolnostem jeho vzniku a vývoje do roku 1945 ve vztahu k sousednímu modernizovanému a expanzivnímu Japonsku. Vznikající korejský nacionalismus nahlížím prizmatem Clifforda Geertze a jeho prvků esencialismu a epochalismu v tomto procesu v kontextu s dobově velice vlivnou teorií sociálního darwinismu. Práce nabízí odpověď na roli Japonska a jeho modernity v očích korejských intelektuálů.

Korean nationalism is a phenomenon dating back to 70's of the 19th century. My work focuses on its roots and background factors influencing its origin and development till 1945. For the theoretical frame, I use Clifford Geertz with his essentialism and epochalism in context with social Darwinism, an influential theory of that time. My work explains the role of Japan and its modernity from the perspective of Korean intellectuals.

Klíčová slova

Nacionalismus, Korea, sociální darwinismus, Clifford Geertz, Vladimir Tikhonov

Nationalism, Korea, social Darwinism, Clifford Geertz, Vladimir Tikhonov

Obsah

Úvod	5
1. Teoretický rámec.....	8
1.1. Sociální darwinismus a jeho vliv na Koreu	10
2. Kulturně-historický kontext	14
2.1. Historický vývoj před 19. stoletím a kulturní úvod.....	14
2.2. Období pozdní dynastie Chosŏn.....	16
2.3. Korea jako nárazníkový pás mezi mocnostmi.....	18
2.4. Korea pod japonskou koloniální nadvládou.....	20
3. Opěrné body korejského nacionalismu.....	23
4. Specifika korejského nacionalismu dle vybraných autorů.....	25
4.1. Vzdělávací systém a armádní správa.....	28
4.2. Sociální darwinismus jako klíč k ekonomickým a sociálním reformám.....	32
4.3. Japonsko jako zdroj inspirace.....	34
4.4. Náboženská otázka.....	35
4.5. Vztah k Japonsku coby okupační síle.....	38
4.6. Shrnutí.....	42
5. Závěr.....	44
6. Zdroje.....	46

Seznam příloh:

Příloha č. 1 - Doboví teoretici korejského nacionalismu

Příloha č. 2 - Mediální podoba zkoumaného období

Úvod

„*Might is right*“¹ jeden z mnoha sloganů sociálního darwinismu, teorie, která do značné míry ovlivnila formování korejského národního cítění. Nacionalismus je pojem spojený s budováním moderního státu. Korea² druhé poloviny 19. století je zemí, která teprve k modernímu státu směřuje. Proces vzniku a vývoje národní identity je složitým fenoménem, na kterém se podílí celá řada aspektů a v rozsahu této práce není možné věnovat se všem. V následujících kapitolách se proto zaměřím zejména na tyto dva – vliv japonského expansionismu a úspěšné modernizace na straně jedné s vlivem dobově obecně přijímaného sociálního darwinismu na straně druhé. Oba tyto aspekty se doplňují a promítají na unikátní historickou zkušenost Korejského poloostrova a specifickou kulturu jeho obyvatel. Tato práce si klade za úkol analyzovat přibližně sedmdesát let vzniku a vývoje korejského nacionalismu od prvních průkopníků korejského národního cítění po obecně přijímanou doktrínu nacionalismu, která ve svých odlišných podobách přežívá v obou Korejích dodnes.

Japonsko ve zkoumaném období prochází vrcholem svých mocenských výbojů, ovládá rozsáhlá území ve východní a jihovýchodní Asii a zanechává silnou stopu v kultuře a politice sousedních zemí. Mezi Koreou a Japonskem dochází po staletích míru opět k vyostření vztahů. Korea již v minulosti jednou odrazila pokus o japonskou expanzi na své území.³ Přesto se právě japonský ekonomický a mocenský boom stává silnou inspirací pro dobové korejské elity a ovlivňuje tak směřování korejské společnosti. Zatímco pro mnohé korejské intelektuály je sílící Japonsko hrozbou a odvěkým nepřítelem, pro jiné naopak zemí zaslíbenou, se kterou je třeba spolupracovat a společně tak zajistit „žluté“ rase nezávislost na západních imperiálních mocnostech.

Úkolem této práce je potvrdit či vyvrátit následující tezi – korejský nacionalismus vzniká jako reakce na japonskou mocenskou, kulturní a ekonomickou expanzi na Korejský poloostrov v období druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století. V důsledku je tak korejský nacionalismus na celá desetiletí ovlivňován vztahem my a oni, kde my znamená obyvatele

---

¹ Tikhonov, Vladimir, *Social Darwinism and Nationalism in Korea: the beginnings (1880s-1910s)*, 2010, str. 32.

² Vzhledem k časovému období, kterému se tato práce primárně věnuje, myslíme pod pojmem Korea oba dnešní státy na Korejském poloostrově.

³ Zde referuji k japonské invazi do Koreje v letech 1592 až 1598.

Koreje a oni zejména japonské okupanty. Vztah k Japoncům je tedy ambivalentní. Na straně jedné slouží Korejcům za vzor úspěšně modernizovaného asijského národa, na straně druhé pak jako agresivní okupanti s úmyslem absorbovat korejský národ a odstranit jeho unikátní jazyk a tradice.

V následujících kapitolách se zaměřím na historický kontext, vliv sociálního darwinismu a zejména působení korejských intelektuálů na vývoj korejského nacionalismu. Tato práce se proto zaměří na ideovou rovinu korejského nacionalismu a pokusí se nabídnout mapu vzniku a vývoje tohoto fenoménu na ukázkách z knih a článků z pera korejských elit jak doma, tak v exilu. Sledovat příběh korejského nacionalismu znamená také sledovat příběh proměňující se korejské společnosti z postfeudální na moderní, se všemi místními zvláštnostmi, některé se projeví ve střetech kultur, náboženství a tradic.

Veškerá korejská jména uvedená v této práci jsou uvedena v transkripci do angličtiny dle McCune–Reischauerova klíče. Pro lepší pochopení vybraných intelektuálů pro účely této práce přikládám v příloze stručné představení každého z nich. Stejně tak i představení jednotlivých médií, ve kterých měli možnost publikovat, a která výrazným způsobem ovlivňovala veřejnou debatu zkoumaného období.

V první kapitole své práce představím koncept nacionalismu a modernizace dle Clifforda Geertze, jehož práci týkající se procesu emancipace podrobených společností (kolonií) shledávám jako velice inspirativní i pro tento případ. Zároveň jeho pojmy esencialismu a epochalismu spatřuji jako více než trefné pro popis jednotlivých složek vznikajícího korejského nacionalismu. Zároveň tak Geertzovu teorii dávám do kontextu sociálního darwinismu, což byla dobově velice rozšířená teorie zejména ve zkoumaném regionu. V druhé kapitole stručně shrnu a přiblížím kulturně-historický vývoj Koreje se zaměřením zejména na zkoumané období, pro lepší pochopení dobového kontextu. Ve třetí kapitole představím základní opěrné body korejského nacionalismu, které se obracejí hlavně do minulosti a umožňují z ní čerpat jako ze zdroje národní hrdosti. V kapitole 4 se pak detailně věnuji specifikám korejského nacionalismu, zde vycházím z publikovaných prací vybraných dobových korejských intelektuálů. Jejich vize o přesné podobě modernizace Koreje a

korejského národa pak stavím proti sobě a zobrazuji tak jejich průsečíky i rozdíly. Pro lepší pochopení právě čtvrté kapitoly doporučuji čtenáři prve prostudovat přílohy této práce.

1. Teoretický rámec

Korejští nacionalisté zkoumaného období se snaží reinterpretovat dějiny svého národa a země. Konflikt přístupu konzervativců a reformně až revolučně naladěných modernistů rámuje tento vývoj již od 70. let 19. století. Sami nacionalisticky ladění intelektuálové se sice shodnou na konceptu silné Koreje, ale v hodnotách, z nichž má tato síla pramenit či cestě k jejímu dosažení se názory rozcházejí. Základní dělísko leží v historii a ve významu a hodnotovém soudu o jednotlivých událostech zkoumaného období této práce, které je zároveň obdobím, ve kterém vybraní intelektuálové žijí své životy.⁴

Vzhledem k tomuto konfliktu mezi konzervativním a tradicionalistickým pojetím vývoje a mezi jeho pojetím reformním, modernistickým, nacházím oporu v textech Clifforda Geertze.⁵ Přestože Geertz se věnuje nacionalismu u postkoloniálních států, zejména pak v 60. a 70. letech 20. století, jeho konceptuální uchopení spatřuji jako užitečnou i pro mnou sledované období, a to kvůli řadě podobností. Zejména se jedná o skutečnost, že Korea nebyla plně suverénním státem, ale vazalem (*tributary state*) Číny, později protektorátem a pak integrální součástí Japonska. Jak prve Čína, tak později Japonsko představovaly pro Koreu výrazně mocnější a vyspělejší centra, od kterých se inspirovala. Korejský nacionalismus, jako celá řada dalších nacionalismů, se formuje na vztahu „my“ versus „oni“. „Oni“ zde znamená japonské okupanty. Pokud by proces modernizace v Koreji započal o několik desítek let dříve, je možné, že by se těmito „jimi“ stali Číňané. V daném období je to však právě japonská agresivní expanze. Z těchto důvodů spatřuji Geertzovu teorii použitou o bezmála sto let později jako velice vhodnou i pro tento případ.

Zároveň se zde dá namítnout, že Geertz použil svou teorii pro národy, které právě získaly svou svobodu, a tedy reálně řešily, jak naložit se svou samostatností a kudy se jako národ i stát ubírat. Korea je v tomto ohledu v jiném postavení. Je to stát, který plnou suverenitu po staletí neměl a jehož probouzející se nacionální vášně jsou nesený ve spojení s touhou tuto suverenitu získat. Před japonskou okupací nezažil Korejský poloostrov plnou kolonizaci ani anexi jiným státem. Ohromujícím rozdílem mezi velikostí, počtem obyvatel, vojenskou silou a

---

⁴ Viz níže, kapitola 3.

⁵ Geertz, Clifford, *Interpretace kultur*, Slon, 2000.

mírou modernizace Japonska a Koreje se však Korea dostává do situace velice podobné zkušenosti kolonií západních mocností.

*„Základní představy lidí o tom, kdo jsou a kdo nejsou, které jsou v tradiční společnosti přesně vymezené, se střetly s obecnějšími, neurčitějšími, ale méně zatíženými pojmy kolektivní identity, založenými na nejasném pocitu společného osudu, kterými bývají charakterizovány průmyslové státy.“*⁶ Nacionalismus je i zde nástrojem pro formování nové, moderní identity. *„Muži, kteří tuto výzvu přijali, nacionalističtí intelektuálové, tak zahájili revoluci, která byla stejně tak kulturní, dokonce epistemologická, jako politická.“*⁷ I korejská společnost si procházela procesem nacionalizace ve spojení s modernizací.

Geertz přichází s pojmy esencialismu a epochalismu⁸, jakožto dvěma složkami probouzejícího se nacionalismu, které jsou ideově stavěny jako protiklady, avšak v realitě se často doplňují. Esencialismus je založen na úctě k tradicím, jazyku, historii a náboženství. Nacionalismus založený na esencialismu je jakýmsi výrazem svébytnosti, odporu k cizímu a novému, hledá sílu uvnitř své vlastní minulosti a kultury. Zároveň to ale znamená reinterpretaci historie a některých klíčových historických postav v novém světle, které bude pro záměry nacionalismu přijatelnější. Na druhé straně epochalismus je adorací pokroku, prosazování modernizace dle úspěšných světových velmocí. Projevuje se technickým, hlavně průmyslovým, pokrokem, často i změnou preferované jazykové výuky. Místní konzervativní prvky nemusí být nutně na obtíž, pokud mohou být pozitivně zúročeny při propagaci vlastní kultury, ve většině případů jsou však nežádoucí.⁹ Kýženým cílem je co největší připodobnění vlastní země a národa západním mocnostem své doby a snaha opustit světovou periferii a stát se součástí centra.

Co přesně spadá pod tyto pojmy, se v jednotlivých zemích liší. Do značné míry to ovlivňují nejen místní specifika, ale také nacionalističtí intelektuálové svou interpretací.¹⁰ V Koreji pod esencialismem budeme chápat primárně konfucianismus, buddhismus a tangunismus (viz

---

⁶ Tamtéž, str. 268.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž, str. 270 – 282.

⁹ Jak v 19. století, tak v současnosti je zářným příkladem tohoto přístupu Japonsko.

¹⁰ Například indonéští komunisté dokázali přesvědčit venkovské obyvatelstvo o tom, že antiklerikalismus, rovnostářství a revoluční tendence jsou pro místní venkov po staletí typickým jevem. Z tohoto důvodu Geertz řadí indonéské komunisty spíše mezi nacionalisty zakládající na populistickém esencialismu. Geertz, Interpretace kultur, str. 274.

podkapitola 2.1), stejně tak jako fascinaci Čínou a přirozeně korejský jazyk psaný hangulem. Pod epochalismus lze zařadit příklon ke křesťanství, inspiraci japonskými reformami Meidži¹¹ a Západem obecně, industrializací a militarizací. Je třeba uvést, že pro případ korejského nacionalismu se coby centrum nejeví jen USA, Velká Británie či Rusko, ale právě také sousedící Japonsko. Naopak Čína své postavení centra od čínsko-japonské války v představách korejských nacionalistů ztrácí. Stále zde zůstává ale mnoho mezi-úrovní, jejichž příslušnost k jednomu či druhému pojmu není vyjasněna.

1.1. Sociální darwinismus a jeho vliv na Koreu

Vliv sociálního darwinismu na raně-moderní Koreu a vznik korejského nacionalismu zkoumá zejména Vladimír Tikhonov. Jeho závěry porovnávám s historickými pracemi, dobovými médii a situací na poli mezinárodních vztahů. Alexis Dudden nabízí pohled na stejné období a události z pohledu postupující japonské nadvlády nad Korejským poloostrovem. Jeho práce řeší na rozdíl od Tikhonova či historiků i mezinárodně právní stránku celé anexe Koreje.

Z textů Tikhonova, Duddena či kolektivu autorů kolem Leeho J. Eckerta je patrný silný vliv sociálního darwinismu na představy o „moderním národě“. Tento vliv se projevuje nejen v představách o vnitropolitickém a společenském uspořádání korejské společnosti, ale také v jejím vymezení se vůči jiným národům. V neposlední řadě rozvolňuje etická pravidla, která byla v Koreji dodržována po staletí. Z těchto důvodů považuji za vhodné si tento myšlenkový směr alespoň stručně představit.

Myšlenka Herberta Spencera¹² o přirozenosti rivality mezi národy, o „struggle for survival“ (boji o přežití) byla v Evropě a USA 19. století poměrně populární, avšak ve východní Asii se stala přímo základní doktrínou japonského imperialismu. Dalším pojmem tohoto směru je „survival of the fittest“, razící teorii, dle které boj o přežití přežijí pouze nejrychleji se adaptující národy. Teorie, kterou Charlesem Darwinem použil na přírodní druhy je nyní aplikována na národy.

---

¹¹ Pečenka, M., Luňák, P. a kolektiv, Encyklopedie moderní historie, Nakladatelství Libri, Praha 1999, str. 304.

¹² Spencer, Herbert, Progress: Its law and cause, 1857.

Národ, který není s to držet krok s nejmodernějšími trendy ve světě, který není schopen se sám vojensky ubránit expanzi sousedů, takový národ je odsouzen k existenci v područí jiného, schopnějšího národa. Sociální darwinismus tak nabízí alibi všem imperiálním mocnostem doby. Koloniální impéria, výbojné války, to vše lze ospravedlnit jednoduše tím, že schopnější přirozeně usiluje o pokoření slabšího. Morálka je zde odsunuta do pozadí. V tomto duchu představuje Tikhonov (2010) sociální darwinismus.

Sociální darwinismus proto uznává jen sílu. Dvnitř národa posiluje prvky nacionalismu, soudržnosti, elitářství. Slabým se pomáhat nemá, což v Evropě znamenalo argumentaci proti sociálním požadavkům nižší třídy či potvrzovalo sociální vyčlenění národnostních menšin a jejich podřízené postavení.¹³ V Koreji má však tento myšlenkový směr poněkud odlišný zvuk.

Jak již bylo řečeno, Korea v druhé polovině 19. století je zemí postfeudální. U moci se stále drží král (později změněn titul na císaře) a významnější jangbani, stát je centralizovaný a panovník vládne absolutisticky.¹⁴ V praxi se jedná spíše o pomalou a konzervativní konfuciánskou byrokracii. Sociální darwinismus je do Koreje zavlečen z Japonska po období reformu Meidži. Japonsko je v té době pro Koreu vzorem v modernizaci, ale zároveň obávaným historickým sokem. Korejští pokrokoví intelektuálové se vzdělávají na japonských univerzitách a přináší tak specifický druh sociálního darwinismu zpět domů. Zde je zapotřebí uvést, že pro samotnou Koreu byl v západní inspiraci této teorie mnohem důležitější Edward Morse než Herbert Spencer. Edward Morse, primárně biolog, vyučoval na Tokijské univerzitě od roku 1877. V jeho podání se sociální darwinismus aplikuje coby vědecká nezpochybnitelná teorie na archeologické vykopávky v Japonsku. Popisuje japonskou historii coby nekonečnou řadu bojů mezi slabšími a silnějšími, kde silnější násilně vytlačuje slabší. Jeho práce často vznikají v japonštině, stejně tak do ní překládá texty Herberta Spencera a dalších sociálních darwinistů.¹⁵

Sociální darwinismus je ve východní Asii vnímán především jako součást modernizace. Přímo v Koreji je pak spojován s úspěchem Japonska, které se v rámci několika málo desítek let výrazně reformovalo jak v ekonomice, tak ve školství a armádě. Sociální darwinismus je

---

¹³ Tikhonov, 2010, str. 4.

¹⁴ Alespoň teoreticky, v praxi se jedná o složitou hru významných rodů a vysokých státních úředníků.

¹⁵ Tamtéž, str. 21.

spojován s moderním státem, nacionalismem, ale zde, v podmínkách Koreje, také s křesťanstvím a opuštěním konzervativního konfucianismu. Není přijímán jako odvěká pravda pro budování silného národa, spíše jako dobová nutnost pro adaptaci a zachování Koreje do dalšího století, což sleduje stejnou linii jako Geertzův epochalismus. Modernizace je nejen vytouženým cílem, ale z defensivních důvodů také nutností. Korejci si uvědomují, že jejich počet a síla jim neumožňují ambiciózní sny o expanzi, pro začátek by jim stačilo uchování a potvrzení korejské nezávislosti.

Cesta k modernizaci je ale v konzervativním konfuciánském prostředí pomalá. Korejští intelektuálové si uvědomují potřebu modernizace, pro její prosazení však potřebují širokou shodu napříč královským (císařským) dvorem. Mnozí z nich se proto dostávají do vlivných úředních pozic, aby si tím získali snadnější přístup k panovníkovi či jeho vlivné manželce (viz více kapitola 3). Dobové nálady korejských elit vykresluje tento úryvek z básně „Cosmos is might“ od Yi Kwangsu, objevující se v hojně čteném magazínu *Tonggwang*:

„War requires healthy physical, intellectual, and spiritual strength [...] War between two nations is, in the end, a comparison of the complex strengths of the two contestants.

But the problem is just that we do not possess this strength, the Might of body, brains, and spirit. That is why, on today's scene where the whole of humanity is mobilized and has already gone into action, we cannot assume an [independent] role and just crouch behind the curtain, a bunch of people without even a family name! But once we acquire strength, humanity will politely send us an invitation to the scene.

Today is the day of the cultivation of strength!”¹⁶

Korea je v zahraničí často nahlížena jako “nesmyslně konzervativní”¹⁷, *New York Tribune* svým vyjádřením na adresu Koreje potvrzuje dobovou atmosféru sociálního darwinismu na

---

¹⁶ Tikhonov, Vladimir, *Social Darwinism and Nationalism in Korea: the beginnings (1880s-1910s)*, 2010.

Západě: *“The Law of survival of the fittest prevails among states as well as among plants and animals. Corea has been conspicuously unfit.”*¹⁸ V jiném případě zase *South China Daily Journal* posuzuje japonský protektorát v Koreji v roce 1907 takto: *„In the best interests of the world at large such nations [Korea] had better be wiped off the map, and we do not blame Japan for wiping Korea off the map.”*¹⁹ Korea byla světovou veřejností vnímána jako součást Japonska, v lepším případě jako stát patřící do japonské sféry vlivu. Korejská elita se na pomoc ze zahraničí spolehnout nemohla, sílu k národnímu obrození musela najít sama v sobě.

---

¹⁷ Dudden, Alexis. *Japan's Colonization of Korea : Discourse and Power*. Honolulu, HI, USA: University of Hawaii Press, 2005, str. 16.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž, str. 17.

2. Kulturně-historický kontext

V následující kapitole se pokusím, vzhledem k rozsahu práce, vybrat nejdůležitější milníky v historickém vývoji Koreje pro dané téma. Vybrané historické momenty jsou zvoleny vzhledem ke své přítomnosti nejen ve zkoumané literatuře, ale také coby součást dějepisu v korejských středoškolských osnovách již od skončení korejské občanské války. Tyto historické momenty tak žijí v paměti korejské společnosti dodnes,²⁰ i když v často jiné, romantizované podobě.

Následující kapitola čerpá podklady zejména z prací Cartera J. Eckerta, historika, který se dlouhodobě zabývá Koreou. Dále pak Alexise Duddena a Vladimira Tikhonova, pro doplnění využívám také odborné články otištěné v časopise *Historický obzor*, zejména pak ty od autorů Veroniky Křištofové a dvojice historiků Aleše Skřivana staršího a mladšího. Výjimečně i vybrané kapitoly z knih od jiných historiků či religionistů zabývajících se Koreu.

2.1. Historický vývoj před 19. stoletím a kulturní úvod

Korea byla po staletí semi-suverénním státem (*tributary state*) ve vlivovém orbitu Číny. Tento statut znamenal podřízené postavení vůči čínskému císaři, coby svrchovanému vládci, který například potvrzuje korejské krále (*wang*). Čína měla právo vyžádat si vojenskou pomoc při svých vojenských taženích a jednání s dalšími státními celky probíhá v intencích čínských zájmů. Korea z Číny přebrala konfuciánství, které pak následně držela v konzervativní podobě až do 19. století²¹. V tomto období se jedná o post-feudální stát, který si stále úzkostlivě držel staré rozdělení společnosti, kde dominantního postavení požívají *jangbani* (korejská aristokracie).

Náboženství bylo tvořeno směsicí konfuciánských tradic s buddhismem a stále přežívajícím šamanismem. V průběhu 19. století dochází v Koreji k rozmachu křesťanství²² a vliv

---

²⁰ Zde uvažuji hlavně jihokorejskou společnost.

²¹ Zde se jedná spíše o neokonfucianismus.

²² To se v Koreji poprvé objevuje už na počátku 17. století, až do 19. století má však marginální význam.

buddhismu postupně upadá.²³ Tento proces je však velice vleklý, a přestože křesťanství zažívá neustálý nárůst počtu věřících, v roce 1945 hlásí ke křesťanství pouze 2% obyvatelstva.²⁴ První do Koreje přichází katolicismus, ve zkoumaném období je však populárnější protestantismus. Dalším významným náboženstvím v Koreji zkoumaného období je Tangunismus (Taejonggyo, 대종교). Toto náboženství je kombinací tradičního korejského šamanismu v kombinaci s uctíváním Tan'gun Wanggöma (단군왕검)²⁵, je založené na přesvědčení, že Korea má svého vlastního boha a tedy nemusí přejímat žádné cizí náboženství. Tangunismus je rozdělen do mnoha směrů, jejichž kompletní popis není v možnostech této práce. Avšak jako u každého náboženství i zde existují umírněné směry, které Tanguna vzývají spíše jako legendárního zakladatele Koreje až po ty, kteří v něm vidí skutečného a všemocného boha.²⁶ Tangunismus existoval v Koreji pod jinými jmény od jejího vzniku, avšak vždy jako menšinové náboženství.

Korea po většinu své historie existuje vedle Japonska v poklidném sousedství až na pár výjimek. V letech 1592 – 1598 proběhla japonská invaze do Koreje, známá také jako Imjinská válka. Již tehdy Japonsko do počtu vojáků nad Koreou vedlo, využilo příležitosti, kdy Čína byla zmítána vnitřním chaosem, a zaútočilo. Ve zkratce se dá tato válka shrnout následujícím způsobem – Čína vojensky prohrávala, ale Korea díky vynalézavosti svých velitelů, zejména admirála Yi Sun-Sina dokázala japonskou armádu zdržovat na zemi a porazit jejich flotilu na moři. Yi Sun-Sin je do dnešních dob jedním z národních hrdinů s množstvím pomníků napříč celým korejským poloostrovem. Tento konflikt je stále v mysli Korejců až do současnosti milníkem národní identity. Ovšem jeho význam byl znovu připomínán až v souvislosti s japonskou okupací a po ní.

---

²³ Přesto je v roce 1916 v Koreji stále 8 339 mnichů: Tikhonov, 2010, str. 116.

²⁴ Korean Overseas Information Service, A Handbook of Korea (1993), str. 132.

²⁵ Dle legendy měl založit stát Ko-Josŏn na území dnešních obou Korejí a částečně Číny. Dle legendy je Tan'gun považován za syna nebes, tedy jakéhosi poloboha.

²⁶ Chang, Yunshik; Hyun-Ho, Seok; Baker, Donald L., Korea confronts globalization, Routledge Advances in Korean Studies, 2008, str. 211 – 212.

2.2. Období pozdní dynastie Chosŏn

Důležité je zde zmínit také konkrétní podobu tributárního postavení vůči Číně v 19. století. Přestože obyvatelům Koreje je prezentován královský dvůr jako svrchovaný, jakékoliv vojenské akce a zahraniční politika byly ovlivňovány ze strany Číny. Ta konkrétně udržovala v Koreji i post jakéhosi císařského místodržícího, který ve zkoumaném období zastával Jüan Š'-kchaj (袁世凱)²⁷. V této pozici požíval oficiálně pravomocí a váženosti čínského ambasadora, avšak v realitě se jednalo hlavně o politického a vojenského poradce korejského dvora.

V druhé polovině 19. století stále vládne dynastie Chosŏn, zejména pak první císař Koreje²⁸ - Kjong Kwangmuje²⁹ v letech 1863 – 1907 (dále jen Kjong). Císař vládl teoreticky neomezeně, ale v praxi se o moc dělil s důležitými jangbanskými rody. Jednalo se o palácovou politiku, ve které panovník vládl v kooperaci se svou vládou. Kjong je do šedesátých let ovládán svým otcem, Hŭngsŏn Taewŏn'gunem (흥선대원군), který hned v prvních letech své vlády čelí narůstajícímu vlivu Japonska, tento tlak ještě výrazně zesílí po dokončení reformu Meiji v roce 1865. V roce 1867 díky „Treaty of Kanghwa“³⁰ získává Japonsko svou obchodní základnu přímo v Koreji, kde může mít svou vlastní vojenskou posádku a kam nesahá korejské právo. Je nutno podotknout, že po smrti Hŭngsŏn Taewŏn'guna se Korea uzavírá obchodu s evropskými zeměmi a s USA.³¹ Za tímto krokem stojí zejména Kjongova manželka, císařovna Myŏngsŏng Hwanghu (명성황후).

---

²⁷Tato kontroverzní postava čínských dějin se stává později také prezidentem Čínské republiky a následně se dokonce pokouší o restauraci monarchie. Pro více: Fairbank, John a kolektiv, The Cambridge history of China, Vol. 12, Cambridge university press, 2008, str. 209 – 246.

²⁸ Císař právě proto, aby dala dynastie Chosŏn najevo své rovnocenné postavení s Čínou a japonským císařem. Do té doby se většina korejských panovníků označovala jako *wang*, tedy král podřízený čínskému císaři.

²⁹ Kwangmuje (광무제) znamená císař, Kjong (고종) král zakladatel. Rodné jméno císaře bylo I Mjon-Bok (이명복).

³⁰ Dudden, 2005, str. 9.

³¹ Koreu tak sice chrání před nevýhodnými obchodními smlouvami se Západem, na druhé straně výrazně ztěžuje korejskou modernizaci, zejména tu armádní (Japonsko nakupuje ve velkém zbraně od USA).

Císařovna Myöngsöng byla velmi vlivnou postavou korejské politiky, v mnoha ohledech progresivnější než její manžel. Například pro reformně laděné jangbany z Osvícenské strany³², kteří se v 70. letech 19. století objevují, byla klíčovým spojencem u dvora právě ona. Reformní hnutí prosazovalo westernizaci³³, rovnost pohlaví³⁴ a hlavně zpřetrhání vazeb se zaostalou a konzervativní Čínou a navázání nových vazeb s vyspělými státy, včetně redefinování smluvních vztahů s Japonskem, zajišťující Koreji rovnocenné postavení. Právě silný odpor reformního hnutí k Číně způsobil, že jejich návrhy se u dvora často nesetkaly s porozuměním. Vládní posty v tomto období drží převážně konzervativně ladění jangbani sledující linii sadae (사대)³⁵. Vztah k Číně se tak stal rozbuškou mezi těmito reformisty a konzervativci. Konflikt vyvrcholil Kapsinským pučem (갑신정변) v roce 1884. Reformisté³⁶ se rozhodli ujmout vlády, spojili se s japonskou vojenskou posádkou umístěnou v Soulu od dob smlouvy o obchodní základně z roku 1867 a provedli krvavý převrat, při kterém povraždili většinu vládních konzervativců.³⁷ Ujali se vlády pouze na pár dní, než byli sami svrženi čínskou posádkou v Koreji pod vedením generála Jüan Š'-kchaje. Jejich rychle vydané reformní zákony jsou anulovány. Samotní pučisté však umlčení nejsou a mnozí z nich pokračují, často v exilu, ve svých reformních snahách.

V roce 1894, před začátkem První sino-japonské války, propuká v Koreji rolnické povstání Kabo, které postupně přerůstá do občanské války.³⁸ V jeho jádru jsou stoupenci učení Tonghak, neboli východního učení. Primární snahou tohoto povstání je svržení korupční frakce rodu Min ve vládě,³⁹ vyhnání Japonců z Koreje, pozemková reforma, zrušení sociální stratifikace zvýhodňující jangbanskou třídu a celkově modernizace Koreu skokem bez

---

³² Tito jangbani se stávají prvními propagátory nacionalismu.

³³ Ve Východní Asii pod tímto pojmem rozumí cosi na způsob reformy Meidži.

³⁴ Takovému progresivnímu přístupu se netěšilo ani Japonsko.

³⁵ Pojem zastřešující po staletí praktikovanou zahraniční politiku Koreje, coby malého tributárního státu vůči velké a dominantní Číně.

³⁶ Nyní již sjednoceni v Osvícenské straně (개화당).

³⁷ Puč je proveden útokem na večerní oslavu, kde se sešla většina vládních konzervativců. Pučisté založili požár a ve vzniklém chaosu společně s japonskými vojáky začali do prchajících lidí střílet. Následoval hon na absentující konzervativce. Kdo z nich neuprchl ze Soulu, byl zavražděn. Součástí promyšleného puče byla i dočasná izolace císaře Kjongga, který se nechal ve vzniklém chaosu přesvědčit k přesunu do jednoho ze svých menších paláců za účelem bezpečnosti. Pučisté se po celou dobu považovali za loajální vůči Kojognovi. Pro více: Ch'oe, Y. (1982). The Kapsin Coup of 1884: A Reassessment. Korean Studies, 6, str. 105 – 124.

³⁸ Lee, Y., *The Peasant War in 1894 and the Growth of the Peasant Society*, in: Korean National Commission for UNESCO (ed.), Korean History, New Jersey, Soul 2004, str. 413–427.

³⁹ Královna Myöngsöng je také z tohoto rodu.

zavržení tradičních hodnot. Na vojenském řešení tohoto povstání se toužila zapojit i Čína a Japonsko, čímž obě země vyslaly na poloostrov své vojenské jednotky. Jejich setrvání se pak stalo rozbuškou pro mnohem větší konflikt.

2.3. Korea jako nárazníkový pás mezi mocnostmi

Protože Japonsko bylo vnímáno jako agresivní rozpínavý soused, korejská elita se stále spoléhala na Čínu jako svého ochránce. Do propuknutí První sino-japonské války v letech 1894–1895 nebylo pochyb o čínské regionální nadvládě, po japonském vítězství se však staletí zaběhlý systém hroutí a východní Asii dominuje právě Japonsko. První sino-japonská válka byla právě bojem o vliv v Koreji.

V důsledku poraženého povstání Kabo a vítězné První sino-japonské války se japonští poradci a japonský vliv stává hnacím motorem modernizačních změn v Koreji. Reformy nesoucí stejné jméno jako povstání, Kabo, jsou zaváděny v letech 1894 až 1896 a ve stručnosti modernizují korejskou státní správu z konfuciánského byrokratického systému neměnného po staletí do osmi moderních ministerstev. Zároveň přivádějí celou řadu změn v běžném životě Korejců, jako například nenáviděné zavedení západních účesů a zákaz drdolů pro muže.⁴⁰ Tyto reformy byly korejskou populací přijímány spíše negativně, neboť byly vnímány jako vnucené Japonskem ve prospěch Japonska. Japonský ministr zahraničí Mucu ve svých pamětech uvádí: „*Hlavním cílem našeho národního zájmu bylo získat kontrolu nad korejskou vládou; nebylo zamýšleno reformovat korejskou vládu kvůli samotným Korejcům.*“⁴¹

Korejská vláda společně s králem si se zpožděním uvědomili nutnost vlastních reforem. V letech 1897 až 1904 tak přichází reformy Kwangmu, které mění daňový a finanční systém, zavádí moderní armádu, centralizaci, změnu titulu král⁴² na císař a s tím spojenou změnu z království Chosŏn na císařství Taehan. Zpětně se pak o králi Kjongovi a královně Myŏngsŏng hovoří a píše jako o císaři a císařovně i v popisu doby, kdy ještě měli předchozí tituly. V rámci těchto reforem byl také prosazován *hangul* na úkor *hanja*. Konečným

---

⁴⁰ Eckert, J. Carter, spol. autorů, Dějiny Koreje, Lidové noviny, 2001, str. 164 – 167.

⁴¹ Synn, S. K., Korean-Japanese Relations, 1894-1904, I, in: Korean Journal, 21, 2, 1981, str. 12 – 25.

⁴² Změna titulu wang na hwangje.

dozvukem reformu pak byla ústava z roku 1899, dle které může Kjong vládnout absolutisticky.⁴³

Japonsko po svém vítězství nad Čínou začíná v Koreji stupňovat svou aktivitu. Císařovna Myöngsöng Hwanghu pomáhá svému manželovi hledat vhodného spojence v ruském carovi Mikuláši II. Záhy propuká Rusko-japonská válka v letech 1904-1905, první opravdový střet rostoucího japonského impéria se světovou mocností, carským Ruskem. Vítězství Japonska je pro celý svět překvapením. I v této válce se soupeřilo o vliv na vývoj ve Východní Asii, zejména pak opět v Koreji.

Korea se tak objevila v orbitu japonského vlivu, to demonstrovalo svou sílu brutální vraždu císařovny Myöngsöng Hwanghu v listopadu roku 1905.⁴⁴ Pouhý měsíc po této vraždě byla Kjongovi vnucena Japonsko-korejská smlouva, která učinila z Koreje japonský protektorát. Japonsko přebralo moc nad správou Koreje⁴⁵, dosadilo své úředníky do protektorátní vlády⁴⁶ a Korea tak jako suverénní stát přestala existovat. Oficiální názor dobových korejských elit, stejně tak později exilové vlády, představoval tuto smlouvu jako ilegální⁴⁷. Japonsko si proto rychle zajistilo dalšími smlouvami s USA a Anglií potvrzení své nadvlády v Koreji.⁴⁸

Důležitou postavou byl vojenský guvernér Koreje Itó Hirobuni (伊藤 博文).⁴⁹ Tento muž, japonský kōshaku⁵⁰, byl v předchozích letech také japonským premiérem. Těšil se výraznému vlivu a konexím v japonské vládě i armádním velení. Korejský protektorát vnímal jako dočasnou nutnost pro zabezpečení japonského nárazníkového pásu. Právě kvůli této

---

⁴³ Kim, K. J., The road to colonization: Korea under imperialism, in: Korean National Commission for UNESCO (ed.), Korean History, New Jersey, Seoul 2004, str. 525 – 550.

⁴⁴ Noční útok na palác Kyōngbōkkung (경복궁) skupinkou japonských zabijáků. Zavražděny byly také další dvě dvorní dámy, které splňovaly popis císařovny. Všechna tři těla pak byla zapálena v nedalekém lese. Tento zločin dodnes poškozuje vztahy mezi Japonskem a Koreou.

⁴⁵ Eckert, J. Carter, spol. autorů, Dějiny Koreje, Lidové noviny, 2001, str. 173.

⁴⁶ Mezi nimi je i americký diplomat Durham W. Stevens, který je jmenován poradcem pro zahraniční záležitosti. V roce 1908 je na něj spáchán atentát v San Franciscu. Atentát provedli korejští imigranti v USA Chang In'hwang s Chōn Myōng'unem. Oba se hlásili ke korejskému nacionalistickému hnutí mezi emigranty v USA. Durham W. Stevens se snažil v USA glorifikovat japonskou snahu o modernizaci Koreje. Pro více tamtéž, nebo Dudden, 2005, str. 81.

⁴⁷ Tamtéž, str. 3.

⁴⁸ Taft-Katsura agreement mezi Japonskem a USA, Anglo-japan alliance mezi Japonskem a Anglií. Obě smlouvy uzavřeny v roce 1905, Dudden, 2005, str. 15-16.

⁴⁹ V roce 1909 zavražděn panasianistou An Chunggūnem, který ještě pár let předtím prosazoval vizi sjednocené Číny, Koreje a Japonska proti bílým kolonizátorům.

⁵⁰ V evropském prostředí překládán jako markýz.

dočasné nutnosti byl proti výrazně komplikovanějšímu a dlouhodobému řešení, anexi Koreje. V samotné Koreji měl za úkol podmanit si korejskou státní správu a zejména zadusit vznikající korejský nacionalismus.⁵¹

Kojong vyslal delegaci do Haagu na konferenci roku 1907⁵² s protestem proti japonské okupaci. Delegace však nemohla být ani vpuštěna na jednání, již nebyla považována za legitimní reprezentanty Koreje, těmi jsou nadále pouze japonští vyslanci. Dobové mezinárodní právo chránilo pouze zájmy tzv. civilizovaných států: „*A regime was civilized only if it could claim the ability to transform an uncivilized people.*“⁵³ Korea se v té době západním státům jevila jako zaostalá země, které vládne orientální despota a slaboch.⁵⁴ Japonsko mělo tedy coby civilizovaný stát právo modernizovat Korejský poloostrov.⁵⁵

Japonsko pokračovalo v posilování své nadvlády nad Koreou skrze propagandu doma i v zahraničí. V roce 1907 je císař Kojong donucen japonskou správou abdikovat ve prospěch svého syna Sunjong Yung'huije (순종 융희제), ve stejném roce je pak Sunjongův mladší bratr a následník Yi Ůn nedobrovolně vzat na propagační cestu do Japonska, kde se měl učit moderním mravům⁵⁶. Bylo to poprvé, co byl následník korejského trůnu vzděláván jinde než doma či v Číně.

2.4. Korea pod japonskou koloniální nadvládou

V roce 1910 dochází k anexi Koreje. Z pohledu mezinárodního práva je tak Korea nadále integrální součástí japonského impéria, avšak její obyvatelé jsou japonskou správou považováni za občany druhé kategorie. Sunjong byl degradován z císaře na krále poddaného japonskému císaři Meidžimu. Nastalo období přibližně deseti let, které je Korejci nazýváno jako *amhŭkki* (암흑기), období temna. Během této periody došlo k nejbrutálnějším projevům koloniální nadvlády, zahrnující věznění, mučení a popravy korejské elity, násilnou

---

⁵¹ Pro více: <https://www.britannica.com/biography/Ito-Hirobumi>.

⁵² Eckert, J. Carter, spol. autorů, Dějiny Koreje, Lidové noviny, 2001, str. 176.

⁵³ Dudden, 2005, str. 9.

⁵⁴ Tamtéž, str. 16.

⁵⁵ Pouze ruská delegace se snažila podpořit korejský apel.

⁵⁶ Tamtéž, str. 21. Yi Ůn byl přijat v Tokiu s veškerými poctami a celá jeho cesta po Japonsku byla velice dobře zdokumentována japonským tiskem.

japanizaci, zabírání korejského majetku, bourání buddhistických a šamanistických svatostánků apod. Korejská kultura měla být plně nahrazena japonskou, korejština se již nesměla vyučovat na školách, stejně jako historie. Všichni Korejci si museli povinně změnit jména na japonská opět pod pohrůžkou trestu. Korejské noviny, pokud odmítly tisknout japonskou propagandu, byly zrušeny.

Ihned v roce 1910 byly odhaleny přípravy atentátu na generálního guvernéra Terauchiho (寺内 正毅)⁵⁷. Následovala vlna represí, zatčeno bylo přibližně 50 000 lidí, zejména korejské politické, ekonomické a intelektuální elity. Toto „období temna“ trvalo až do roku 1919, kdy se japonský premiér Hara Takashi zasadil o uvolnění poměrů v Koreji.⁵⁸ Bylo upuštěno od brutálních represí, japanizace však pokračovala.

V roce 1919 se na mírovou konferenci do Versailles vypravila korejská delegace pod vedením Yi Sŭngman (이승만)⁵⁹ s podobným apelem, jako Kjongova delegace do Haagu. Výsledek byl i po letech stejný, delegace nebyla na jednání vpuštěna se stejným odůvodněním, jako před třinácti lety. Prohlášení amerického prezidenta Wilsona o právu na sebeurčení nebylo určeno pro Asii.⁶⁰ V tomto roce také disidenti v Šanghaji založili exilovou vládu Koreje, do níž i v nepřítomnosti jmenovali zástupce všech korejských odbojových hnutí.⁶¹ Přesto asi nejvýznamnějším počinem korejského odboje proti japonské nadvládě bylo Hnutí 1. března, nenásilný protest napříč celou Koreou, za účasti téměř všech společenských skupin, od militantních nacionalistů až po umírněné, křesťany i buddhisty.

V období od roku 1934 byla jazyková nařízení zpřísněna a korejština byla zrušena jako úřední jazyk, nadále jím byla pouze japonština. Stejně tak musely být všechny podnikové záznamy vedené pouze v japonštině. Se začínající válkou, kterou můžeme pro tento region počítat od

---

⁵⁷ Následovalo zatýkání bez soudu, známé jako „105 Persons incident“. Hlavním strůjcem měl být bratr atentátníka An Chunggŭna (viz výše). Během těchto represí byla obviněna i řada amerických misionářů, mezi nimi i George McCune, otec George M. McCuna, jehož korejskou transkripci používá dodnes celý svět, včetně této práce., tamtéž, str. 120, nebo Eckert, 2001, str. 189.

⁵⁸ Zásadní změnou bylo také podřízení korejské správy japonské vládě a ne pouze císaři, jak tomu bylo dříve. Generální guvernér tak byl pod větší kontrolou.

⁵⁹ U nás známějšího jako I sung-mana či jako Syngman Rhee, vůdce korejského disentu v USA a budoucí první prezident Jižní Koreje .

⁶⁰ Eckert, 2001, str. 199.

⁶¹ Tamtéž, str. 203.

roku 1931 a zabrání Mandžuska, se objevuje další, brutální plán japonské nadvlády – sexuální otroctví. Tzv. „comfort women“ (위안부) byly ženy z Koreje a Mandžuska (později i z dalších obsazených území), které byly buďto pod lživým příslibem práce v Japonsku anebo únosem přiděleny k vojenským jednotkám za účelem sexuálního uspokojování vojáků. Bylo s nimi zacházeno s nebývalou krutostí, jejich úmrtnost byla vysoká, avšak japonské armádní velení neváhalo jejich počty vždy doplňovat. Japonské válečné tažení si také vyžádalo nucené odvody korejských branců. Nutno podotknout, že v tomto okamžiku již japonská nadvláda slaví první úspěchy své kolonizace, v Koreji se objevují i dobrovolníci, kteří chtějí sloužit v imperiální armádě.⁶²

V letech 1905 až 1945 proběhla celá řada protestů a povstání a došlo i na projevy dlouhodobého odboje. Vše ale dosáhlo pouze další série represí. Byla to ale až porážka od spojenců ve druhé světové válce, která ukončila japonskou nadvládu v Koreji.

Japonsko se v mnoha ohledech chovalo ke korejskému obyvatelstvu brutálně, avšak podařilo se mu v relativně krátkém čase industrializovat a elektrifikovat města, vystavit železnice, výrazně navýšit počet škol i rozšířit osnovy. Tyto pokroky však byly vykoupeny velmi drazé.

---

⁶² Tamtéž, str. 232.

3. Opěrné body korejského nacionalismu

Korea pod nadvládou dynastie Chosŏn (조선) je dědicem staletí trvající stability stejně tak jako raně středověkých bojů mezi státními celky na korejském poloostrově. Korejci jsou etnicky homogenní a svou zemi obývají déle než dva tisíce let. Tato národně-historická homogenita je pro východní Asii poměrně typickým jevem. Čína se těší dokonce starší historii než Korea a Japonsko je se stabilním státním celkem v těsném závěsu za pevninou. V průběhu přibližně dvou tisíc let probíhala řada změn v místních společnostech, docházelo k mísení kultur i obyvatelstva, ale korejské etnikum se zdržovalo stále na stejném území dnešního Korejského poloostrova a částečně Mandžuska.⁶³

Stejně tak Korea může ze své historie nabídnout řadu hrdinů, ať již státníků či vojevůdců. Nejuctívanějším je pravděpodobně bájný zakladatel Koreje, Tan'gun Wanggŏm, admirál Yi Sunsin (이순신), či král Sejong, který zavedl korejské písmo hangul. Kwanggaet'o-daewang (광개토대왕), král, který rozšířil území státu Kogurjo o část Mandžuska a I Chong-Mu (이종무), velitel invazní armády na ostrov Tsushima jsou považovány za příklady úspěšných dobyvatelů. Díky silnému důrazu na konfuciánské hodnoty jako vzdělanost či morálka nemusel být hrdina nutně bojovník, ale například učenec. Vynálezce a myslitel Chang Yŏngsil (장영실) představuje v 15. století na dvoře dynastie Chosŏn výkvět tehdejší korejské vzdělanosti, jeho vynálezy v oblasti astronomie, zbraní a matematiky slavily ve své době velký úspěch.

Korejský nacionalismus se tak nepotýká se snahou vytvořit nový národ, pouze emancipovat a sjednotit národ již existující a redefinovat jej pro moderní dobu. Řada významných historických figur tak slouží jako možné vzory, které se moderní Korejci mají snažit následovat. Jejich život je často romantizován a jejich skutky vkládány do nových, dobově nemyslitelných, souvislostí. Sin Ch'aeho (viz více kapitola 5) je příkladem tohoto přístupu se svou knihou *Chosŏn Sanggosa* (조선상고사), ve které je představena teorie čistoty korejské

---

⁶³ Eckert, 2001, str. 13 a 18.

krve a příbuznosti všech pravých Korejců k Tan'gun Wanggŏmovi. V dalším díle, *Toksa sillon* (독사신론), autor opět pracuje s významnými postavami korejské historie a pohlíží na jejich skutky často prizmatem své doby, začátku 20. století.

Právě výše zmíněné osobnosti korejské historie a způsob, jakým je o nich ve zkoumaném období referováno, je typickým znakem esencialismu. Korejský národ má tu výhodu, že jeho historie je skutečně dlouhá a má tedy celou řadu událostí a osobností, které mohly být použity korejskými nacionalisty k probuzení národního povědomí. Přestože vybraní intelektuálové v této práci se primárně věnují modernizaci své země a upínají své vize do budoucnosti, výše zmínění vojevůdci, vladaři a učenci jsou bráni jako samozřejmost a doklad toho, že korejský národ byl, a tedy opět musí být, schopen prokázat svou sílu vstříc většímu a mocnějšímu nepříteli. Stejně tak, že pokud Korea mohla být regionálním centrem vzdělanosti v minulosti, měla by odsud čerpat inspiraci a snažit se o to samé i na přelomu 19. a 20. století. Tento způsob využití esencialismu v procesu vzniku národního povědomí je typický pro většinu společností a Korea v něm není nikterak výjimečná. Na rozdíl od řady jiných národů nemá problém se zpětně konstruovanou identifikací svých hrdinů jako Korejců⁶⁴, neboť jak již bylo zmíněno výše, po celá staletí se jednalo o etnicky homogenní společnost.

---

⁶⁴ Zde bychom mohli srovnat s příklady „českých šlechticů“, kteří se ve skutečnosti mohli považovat spíše za Němce, i vzhledem k jejich jazykové výbavě. V tomto ohledu není v korejské historii žádný problém.

4. Specifika korejského nacionalismu dle vybraných autorů

Tato práce se zabývá primárně osobnostmi korejského veřejného života, které publikovaly své myšlenky, ať již v knihách, nebo formou článků v novinách a časopisech. Vzhledem k rozvoji těchto médií v Koreji se jedná přesně o časový úsek od roku 1881 do roku 1945. Přístup k těmto médiím jim často usnadňoval jejich aristokratický původ, majetek a postavení. Následující osobnosti nejenže samy hojně publikovaly své názory jak v korejštině, tak angličtině a dalších jazycích, ale jejich práce jsou také často citovány v sekundární literatuře. Následující doboví nacionalističtí autoři jsou také všichni do jednoho součástí korejských školních osnov⁶⁵ pro výuku dějepisu na středních školách, což беру jako další z řady důkazů o správnosti jejich výběru vzhledem k jejich důležitosti pro dané období a změřením této práce. Samozřejmě vedle vybraných intelektuálů se politicky angažovala celá řada dalších osobností, mnohdy s větší mocí než vybraní autoři. V této práci se však zaměřuji jen na ty korejské dobové intelektuály, kteří řešili otázku nacionalismu a modernizace ve svých textech. Mnoho korejských politiků či vojevůdců daného období nic, či téměř nic, nepublikovalo. O jejich celkovém přesvědčení vzhledem k jejich skutkům není zřejmě pochyb, avšak podrobnosti ohledně jejich vizí pro Koreu jako stát a Korejce jako národ, nám chybí. Vybraní autoři pro tuto práci jsou kromě již zmíněných korejských školních osnov detailně popsáni, včetně hojného množství příkladů jejich práce, v díle Vladimira Tikhonova.⁶⁶ Většinu textů vybraných dobových intelektuálů tak přebírám v anglickém překladu právě z jeho knihy.

Vybraní intelektuálové byli příslušníky vyšších vrstev korejské společnosti. Před rokem 1894 to byli všichni jangbani, korejští šlechtici. Pojem jangban neznamenal jen postavení, ale také práci. Právě jangbani byli úředníky dynastie Chosŏn, mající na starosti hlavně hladký chod tehdejšího agrárního a správního systému. Titul jangban nebyl titulem dědičným, ale udíleným na základě složených zkoušek z konfuciánských klasických děl a historie. Titul nepropůjčoval zvláštní postavení pouze osobě jeho nositele, ale i celé jeho rodině, o které se pak referovalo jako o jangbanské. Pokud se však v dané rodině po další tři generace neobjevil žádný další muž, který by složil jangbanské zkoušky, titul ztrácela.

---

⁶⁵ Lee, Myeonhe a kolektiv, 국사 (Národní historie), Národní institut korejské historie 2008, 3. edice.

⁶⁶ Tikhonov, 2010.

Po roce 1894 toto rozdělení mizí. Vliv jangbanských rodin však opadá postupně v průběhu let. Jejich příslušníci se stávají střední a vyšší vrstvou korejské společnosti v závislosti na jejich majetku a konexích. Všichni vybraní intelektuálové byli buďto sami jangbany, anebo pocházeli z jangbanských rodin. Všem vybraným intelektuálům se dostalo vysokoškolského vzdělání a patřili tak k velice úzké skupině nejvzdělanějších ve své zemi. Zároveň jejich častá znalost cizích jazyků, zejména tradiční čínštiny, japonštiny a angličtiny, z nich činila autory schopné čerpat rozličné inspirace jak z Východu, tak ze Západu.

Mezi vybranými osobnostmi jsou celkem čtyři štěpné linie. První z nich se nabízí sama při pohledu na data jejich narození, tedy generační štěpení. Dále je to pak druh vzdělávacího systému, kterým si daná osobnost prošla (tradiční čínský/korejský, japonský, USA). Třetí štěpnou linií je náboženství, vybrané osobnosti se dělí na protestanty, tedy křesťany a buddhisty. Posledním štěpením je pak kolaborace s japonským okupačním režimem.

První generace nacionalistů:

Yu Kilchun (유길준, 1856 - 1914)

Pak Ŭnsik (박은식, 1859 – 1925)

Pak Yŏng-hyo (박영효, 1861-1939)

Yun Ch'ihŏ (윤치호, 1864 – 1945)

Sŏ Chaep'il (서재필, 1864 - 1951)

Druhá generace nacionalistů:

Sin Ch'aeho (신채호, 1880 – 1936)

Yi Kwangsu (이광수, 1892 – 1950)

Toto štěpení se projevuje hlavně v dobových vlivech, které formovaly jejich politické názory v mládí. První generace se sama účastní Kapsinského puče, či je jím alespoň výrazně ovlivněna. Pro druhou generaci jsou nejsilnějšími formujícími událostmi zřízení japonského protektorátu následovaného anexí. Případně pro Sina i dvě regionální války, které těmto událostem předcházely a které zažil již jako náctiletý.

Druhým štěpením je vzdělání, které se těmto osobnostem dostalo. Zde máme tři skupiny, které se vzájemně prolínají. V rámci této diferenciacce беру v potaz pouze proběhnuvší studium a ne návštěvu cizí země. Navštívit na pár týdnů řadu evropských zemí není to samé, jako studovat v jedné z nich řadu let. První skupinou jsou ti, jimž se dostalo pouze tradičního konfuciánského vzdělání přímo v Koreji či v Číně, neboť v tomto ohledu jsou mezi nimi jen minimální rozdíly. Do této první skupiny patří Pak Ůnsik⁶⁷, Pak Yŏng-hyo⁶⁸ a Sin Ch'aeho. Pak Ůnsik se v průběhu života po mnoho let pohyboval v Číně, avšak až coby člen exilové vlády. I Sin Ch'aeho se do Číny dostal až po roce 1910. Pak Yŏng-hyo studoval také pouze tradiční konfuciánskou školu v Koreji, ale navštívil Japonsko coby úředník korejského královského dvora za účelem poznání japonského pokroku. Druhou skupinou jsou ti, jimž se dostalo také vzdělání v Japonsku. Nejednalo se o vzdělání v angličtině, nýbrž v japonštině, avšak bylo silným důkazem aplikace moderního západního školství v tradiční asijské společnosti a na svých absolventech zanechalo hluboký dojem. Do této skupiny patří Yu Kilchun, Yun Ch'ihŏ, Sŏ Chaep'il a Yi Kwangsu. Třetí skupina, které se dostalo vzdělání v USA, je specifická tím, že všichni její příslušníci zároveň studovali v Japonsku. Spadá sem Yu Kilchun, Yun Ch'ihŏ a Sŏ Chaep'il. Poslední z nich však zahájil svá studia v USA až coby exilant po Kapsinském puči. Zatímco první skupina těžila své zkušenosti z cest a knih, druhá a třetí prošla moderním vzdělávacím systémem. Zároveň pouze třetí skupina měla možnost přímé inspirace ze Západu a srovnání tamního školského systému s japonským.

Třetí štěpnou linií je náboženství. Vzhledem k tomu, o jak osobní záležitost se jedná, jeden z vybraných intelektuálů, Pak Yŏng-hyo, se nikdy veřejně neprofiloval jako silně věřící v žádném směru. Nepodařilo se mi dohledat v českých, anglických či korejských zdrojích nic, coby spolehlivě dokládalo jeho náboženskou orientaci. Když se ve svých textech vyjadřovali k jakémukoliv náboženství, prováděli tak vždy z pozice nestranného pozorovatele. První skupinou jsou tangunisté, kam spadá Pak Ůnsik⁶⁹ a Sin Ch'aeho⁷⁰. Druhou skupinou pak křesťané, konkrétně protestanti, sem spadají Yu Kilchun⁷¹, Yun Ch'ihŏ⁷², Sŏ Chaep'il⁷³ a Yi

---

⁶⁷ Pro více o jeho studiu: http://navercast.naver.com/contents.nhn?rid=129&contents_id=6590.

⁶⁸ Pro více o jeho studiích a cestě po Japonsku:

http://navercast.naver.com/contents.nhn?rid=77&contents_id=4830.

⁶⁹ Opět: http://navercast.naver.com/contents.nhn?rid=129&contents_id=6590.

⁷⁰ Tikhonov, 2010, str. 161.

⁷¹ Tamtéž, str. 34.

⁷² Tamtéž, str. 218.

Kwangsu⁷⁴. Poslední skupinou jsou vyznavači buddhismu. Sem však spadá pouze jediná osobnost z vybraných intelektuálů, Yi Kwangsu, který konvertoval v 30. letech.

Poslední štěpnou linií je kolaborace s Japonskem, která bude detailně rozebrána v podkapitole 4.5. Ve stručnosti se však dá uvést, že až na Pak Yŏng-hya a Yun Ch'iha byli všichni ostatní vybraní intelektuálové loajální boji za samostatnou Koreu, s výjimkou pozdního života Yi Kwangsu (30. léta 20. století). Kolaboranti Pak Yŏng-hyo a Yun Ch'ihho tak však učinili až po neúspěšném Kapsinském puči, do té doby byli i oni významnými nacionalisty oddanými myšlence silné a nezávislé Koreje. Yi Kwangsu se počítá jako kolaborant až v závěru svého života, kdy konvertuje k buddhismu a vzdává svůj souboj s Japonskem (opět viz níže).

Doboví nacionalisté se v mnoha ohledech shodovali. Napříč jejich tezemi a návrhy na modernizaci Koreje se opakovaně vyskytují témata vzdělávacího systému, militarizace, náboženství, modernizace ekonomiky a vztahu k Japonsku. Tato témata nyní podrobně rozeberu.

4.1. Vzdělávací systém a armádní správa

Součástí úvah o modernizaci společnosti je přirozeně i důraz na reformu vzdělávání. Korejský vzdělávací systém byl založen na konfuciánské tradici přenesené z Číny a po staletí neměnné. Důraz byl kladen na znalost tradiční čínštiny a dlouhé studium textů často s absencí tělesné výchovy či moderních věd. Pak Ŭnsik kritizuje i v Koreji obecně přijímanou představu vzdělávání, kdy studenti sedí celé dny ve třídách: „...*pupils are just to sit and stare at the walls as if they fear and avoid something, not daring to make any movements at will. How is it possible to nurture their bodies in this way? That is why they are always depressed and passive, with all kinds of bad consequences resulting from it.*“⁷⁵ Pak byl propagátor militantně zaměřeného školství, kde vzdělanost jde ruku v ruce s vojenskými vlastnostmi.

---

⁷³ Tamtéž, str. 114 a také: <http://terms.naver.com/entry.nhn?docId=2379718&cid=50762&categoryId=51369>.

⁷⁴ Prve protestant, později konvertita k buddhismu, pro více: <http://terms.naver.com/entry.nhn?docId=955816&cid=41708&categoryId=41713>.

⁷⁵ Tikhonov, 2010, str. 184.

V tomto ohledu představuje jako ideál z historie spartskou výchovu chlapců.⁷⁶ Své myšlenky ohledně vzdělávání publikuje mimo jiné v knize *Hakkyu sinron* (學規新論).⁷⁷ Představy spartské výchovy jsou dle Paka kombinovány se starými způsoby konfuciánského vzdělávání bojovníka z Číny, kdy mladí muži se trénují mimo jiné i v jízdě na koni, lukostřelbě a dalších, ve válce užitečných, schopnostech. Pakův návrh řešení můžeme označit za syntézu epochalistického přístupu s esencialistickým: Jednalo se o kombinaci spartské antické militantně zaměřené výchovy s tradičním čínským vzděláním bojovníka a doplněné studiem moderních věd.

Stejně jako Pak Ůnsik i Sin Ch'aeho vidí problém ve výchově zaměřené jen na studování a memorování textů s naprostou absencí tělesné výchovy, podpory sportů či alespoň částečně militantního vzdělávání: „...‘pale-faced already in their young years, speaking with coughing voices’ and unable to survive a day without a solid intake of Chinese herbal medicines“⁷⁸ tak viděl korejskou mládež na přelomu století. Snahu o změnu vzdělávacího systému do této sportovně-militantnější formy však blokovala japonská správa⁷⁹. I sami studenti toužili po změně, jak dokládá úryvek ze studentské písně z Pchjongjanské pedagogické školy:

Preservation of state sovereignty, salvation of our compatriots—

The tasks on our shoulders!

Shedding bloody tears, with a righteously indignant mind,

*Let us study the truly useful subjects!*⁸⁰

Sin se zaměřuje ve svých úvahách na čistě moderní podobu školství, kterou známe například z dobové Británie či USA. Kombinace sportu a militantního vzdělávání je tak uvažována v těchto intencích. Právě proto spatřuji Sin Ch'aehovu ideu o reformě vzdělávacího systému jako čistě epochalistickou.

---

⁷⁶ Samozřejmě bez extrémních projevů, jakými byly krypteie, pro více tamtéž str. 154.

⁷⁷ Přeloženo do angličtiny jako *New discourse on education*. Kniha byla napsána v klasické čínštině a vydána v roce 1905.

⁷⁸ Tamtéž, str. 100.

⁷⁹ Tamtéž, str. 163.

⁸⁰ Tamtéž.

Tyto představy jsou v jen lehce odlišných podobách sdíleny i Yu Kilchunem, který ve své knize *Seoyookyeonmoon* (서유견문)⁸¹ představuje nutnost změny zaběhnuté školské praxe v Koreji. Ze svých cest po Západě přináší zejména nutnost posílení exaktních vědních oborů v korejském školství na úkor čínské literatury a umění. Stejně tak vyzdvihuje nutnost studia světových jazyků, jako je angličtina.⁸² I u tohoto autora jasně převažuje epochalismus.

Další autor, Pak Yŏng-hyo, inspiruje korejskou společnost po Kapsinském puči ze svého exilu v Japonsku. I odtud však posílá návrh na reformu vzdělávání s heslem „Save the nation through education“, podstatou tohoto návrhu je mimo jiné také představa o speciálním vzdělávání pro budoucí učitele, což bylo dobově již praktikováno v Japonsku a samozřejmě povinná školní docházka.⁸³ Pak byl bezesporu epochalistou napříč všemi svými ideami.

Yi Kwangsu, stejně jako Pak Ŭnsik a Sin Ch'aeho, věřil v nutnost zavedení militantního vzdělávání vedoucího k patriotismu. Upozorňoval také na nutnost hygienické osvěty ve školách, která by přispěla k silnější populaci.⁸⁴ Yi byl jediným z teoretiků korejského nacionalismu, který byl sám povoláním učitel. Do již okupované Koreje se vrátil z Japonska v 1913, kde se stal učitelem v provinčním městě Chŏnju-si.

Téměř každý dobově významný teoretik nacionalismu a modernizace trval na nutnosti reformy školství. Jednotliví doboví autoři se spolu o podobě školství nepřou, ale doplňují se. Až na Pak Ŭnsika jsou všichni ostatní zmínění intelektuálové silně epochalističtí ve svých úvahách. Vysvětlení by se mohlo skrývat i v generačních rozdílech, kdy Pak patří k nejstarším z vybraných autorů. Reforma vzdělávání je branou k moderní společnosti, kdy mladá generace bude ovládat světové jazyky a znalosti srovnatelné se studenty z Japonska, USA či Evropy. Bohužel, povinnou školní docházku v Koreji zavádí až japonská koloniální nadvláda v roce 1942.⁸⁵

---

⁸¹ Přeloženo do angličtiny jako *Observations on Travels in the West*.

⁸² Pro více: Oh, Seong-cheol, Yoo Kiljun's Concept of "Education", *The Korean Society for History of Education*, Korea, 2015, str. 131 – 156.

⁸³ Tikhonov, 2010, str. 141.

⁸⁴ Tamtéž, str. 212.

⁸⁵ Plné implementace se měla dočkat až v roce 1946, již k ní ale dle japonských představ nedošlo. Stabilně byla ustanovena až v roce 1948 a zakotvena v ústavě. Pro více, tamtéž str. 156.

Problém s modernizací armády také viděli vybraní autoři jako otázkou úzce spojenou se školstvím. Vzhledem k tomu, že jako o studentech se v dané době uvažovalo hlavně o chlapcích a mladých mužích, měla být škola přípravou na vojenský výcvik. Jak dokládám výše v této kapitole z citací vybraných autorů, kýžená představa mladého silného muže zoceleného léty sportu a vzdělaného v západním stylu nebyla ani v nejmenším naplňována. Korea měla navíc velice zastaralý systém vojenské správy převzatý z Číny, kdy každá rodina musela poskytnout jen jednoho vojáka. Při celkovém počtu obyvatel dobové Koreje okolo 16 milionů a množství 700 – 1000 rodin na kraj⁸⁶ tak při odvodech získával každý z krajů jen několik stovek mužů, což zásadním způsobem nechávalo Koreu nedostatečně chráněnou jak proti povstáním (občanská válka Kabo), tak proti vnější hrozbě.⁸⁷

Armáda nebyla vybranými intelektuály vnímána jako prostředek pro expanzi, nýbrž jako branná síla. Reálná vojenská moc Koreje byla ve srovnání se sousedy nejslabší v regionu a jak stoupenci modernizace, tak členové korejské vlády si to dobře uvědomovali. Výjimkou v tomto ohledu byla jen osobnost s marginálním vlivem, Sin Hung'u (신홍우, 1883 – 1959), který adoroval organizaci Hitlerjugend a pokoušel se podobným způsobem formovat část YMCA v Koreji se sny o expanzivní politice.⁸⁸ Většina korejské elity však armádu vnímala jako prostředek obrany před expanzivními sousedy a za kýžený úspěch by viděla odrazení jejich snah kontrolovat Koreu. Jak je však zmíněno výše, její stav byl tristní a reforma přišla až příliš pozdě. Ke skutečnému nasazení korejské armády proti japonským jednotkám v podstatě došlo pouze při Kapsinském puči a to neúspěšně, zde však ještě byla nasazena armáda starého typu.

Veškeré úvahy o modernizaci armády se ubírali cestou epochalismu. Úspěšná modernizace japonské armády také znamenala odstavení samurajů a jejich systému armádní správy. Korejci proto nehledají cestu zachování starého, Čínou inspirovaného, systému a jeho syntézy s moderní správou armád ze Západu. Armádní reformy přijaté v rámci politiky Kwangmu (viz. Kapitola 2.3) tak kompletně mění zažitý systém na armádu západního typu. Takovýto proces však vyžaduje řadu let a mnoho peněz, které Korea neměla. Navíc před

---

⁸⁶ Korea je v této době dělena na 8 krajů.

⁸⁷ The Armed strength of Korea, 1892, The National Archives, London, Kew, WO 106/6318.

⁸⁸ Tikhonov, 2010, str. 218.

samotnou okupací Koreje Japonskem nedostala modernizovaná korejská armáda šanci ozkoušet své nové postupy a zbraně. Dříve, než byla připravena k obraně země, došlo k jejímu rozpuštění či částečnému spojení s jednotkami japonské správy.

4.2. Sociální darwinismus jako klíč k ekonomickým a sociálním reformám

Jak již bylo popsáno v kapitole 2.1, sociální darwinismus významně ovlivňoval dobové korejské nacionalisty. Přesvědčení o právu silnějšího přebíjelo i po staletí přijímaný systém konfuciánské etiky. Většina ekonomických či sociálních problémů byla nahlížena optikou sociálního darwinismu. Yu Kilchun srovnává Koreu s vyspělými západními státy a největší překážku korejského pokroku vidí v neefektivním hospodářství⁸⁹. Na vině je dle něho lenost: *„England, for example, is known around the world as a land of scant natural resources but it is the biggest manufacturer among all the countries, and the reason for this is the complete absence of an idle parasitic populace there.”*⁹⁰ V době publikování těchto slov se nejednalo o nikterak politicky výbušný výrok, za jaký by mohl být považován dnes. Pak Ůnsik ve věci etického vzdělávání, stejně tak ve svém politickém působení upřednostňuje výsledky před etikou. *„Heaven bestows the same abilities upon all the people, White and Yellow peoples alike, and if I fail to do my job, I reject the blessing of Heaven.”*⁹¹ Prosazuje myšlenku rovnosti v celém „podnebesí“. Prozřetelnost pomáhá zejména těm, co jsou připravení si pomoci sami. Sŏ Chaep'il se seznámil se sociálním darwinismem během svých studií v USA, odkud přenáší do Koreje vizi světa jako boje o přežití mezi rasami: *„The Blacks [...] are generally even more stupid than the Oriental race (tongyang injong), and are despicable compared to the White race.”*⁹² Jako jedinou šanci Koreje na přežití vidí v převzetí osvědčeného modelu od bílých mužů ze Západu: *„That is why those among the inferior races who do not mix with*

---

⁸⁹ Za svou kritiku korejského hospodářství byl často označován královnou Myŏngsŏng za přívržence Osvícenské strany, sám Yu se k ní však nehlásil.

⁹⁰ Tikhonov, 2010, str. 70.

⁹¹ Tamtéž, str. 208.

⁹² Tamtéž, str. 60.

the Whites and do not learn their knowledge in order to become their equals are gradually being extinguished without being able to make progress in civilizing themselves."⁹³

Sin Ch'aeho své poznatky a teze ovlivněné sociálním darwinismem publikoval v knize *Toksasillon* (독사신론)⁹⁴, která se stala mezi korejskou elitou velice populární. Tato kniha byla psána jako populárně naučná dějepisná práce. Ze současného úhlu pohledu nemůže být brána jako historicky přesná, neboť bere v potaz i legendárního zakladatele Koreje Tan'guna. Zároveň se toto dílo věnuje hlavně starověkému období Korejského poloostrova a svým významem je pro Korejce cosi podobného jako pro Čechy Palacký. Sin ve své knize představuje teze o souboji o přežití mezi jednotlivými národy, kde se Korea i jí předcházející státy musely neustále bránit dobytelským snahám svých sousedů. Korejce často vede k uvažování o mezinárodních otázkách ve smyslu my versus oni, kde důvěra a přátelství mezi národy je naivní konstrukt.

Sociální darwinismus rezonuje mezi korejskou dobovou elitou z mnoha důvodů. Touha po modernizaci v západním stylu je jedním z nich, dalším pak nutnost efektivnější obranyschopnosti proti sousedním zemím, které soupeří o sféru vlivu nad Koreou. S tímto teoretickým směrem se korejská elita setkává během studií v Japonsku a na Západě, kde se jedná hlavně o USA. Právě z Japonska a USA se do Koreje šířily sociálně darwinistické texty.⁹⁵ Sociální darwinismus nabízí možnost odpoutání se od morálních zásad a přijmout skokově celou řadu nutných a bolestivých změn, které by Koreji daly v tehdejším období šanci na přežití. Navíc se jedná o teoretický směr přijímaný v Japonsku, které dokázalo zdrcujícím způsobem zvítězit nad Čínou a později i nad Ruskem a které si následně pokořilo Koreu víceméně bez boje. Tento směr je tak již ze své definice epochalismem. Vybraní intelektuálové tak vnímají sociální darwinismus jako jednu ze zbraní Západu a Japonska, která byla úspěšně použita proti nim samotným a kterou si nyní musejí osvojit, mají-li úspěh.

---

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Do angličtiny přeloženo jako *A new reading of history*. Kniha byla vydána v Koreji v roce 1908.

⁹⁵ Tikhonov, 2010, str. 20.

4.3. Japonsko jako zdroj inspirace

Japonské císařství po úspěšném zavedení reforem Meidži se stává prvním moderním asijským státem inspirovaným Západem. Byrokracie, armáda, průmysl i zákony jsou směsicí francouzských, britských, amerických a pruských modelů aplikovaných na tuto tradiční východoasijskou společnost. Úspěch reforem byl nezpochybnitelný a stal se vzorem pro Osvícenskou stranu⁹⁶ i mimo ní. Osvícenská strana v Koreji byla politickým tělesem sdružujícím reformně laděné zástupce korejské elity. Výrazným způsobem inklinovala k zavedení korejské verze reforem Meidži a její členové udržovali kontakty s japonskými elitami.⁹⁷ Byla založena v roce 1874, kdy se Japonsko ještě neprofilovalo proti Koreji tak agresivně, jako v 90. letech a později.

Řada korejských intelektuálů putovala za vzděláním již ne do Číny, ale do Japonska. Jedním z nich byl i Yun Ch'ihó, kterého v Japonsku oslnil proces modernizace a na dlouhá léta z něj udělal panasianistu, toto přesvědčení vzrostlo ještě více po jeho studiích v USA, kde se dobral poznání, že lidská práva, o kterých západní civilizace tak ráda káže, dle ní platí pouze pro bílou rasu⁹⁸. Stejně tak Sŏ Chaep'il strávil část studií v Japonsku, kde byl alarmován rozdílností tamní ekonomiky i armády v porovnání s Koreou. Patřil k prvním otevřeným kritikům zaostalosti korejských vojenských sil.

Osvícenská strana a její podporovatelé měli jen malé šance na úspěch, vzhledem k mocenskému obsazení rozhodujících pozic pročínským konzervativním rodem Min. Královna Myŏngsŏng pochází také z tohoto rodu, avšak mnohokrát se naopak snažila naslouchat členům Osvícenské strany v rámci možností palácové politiky.⁹⁹ Namísto rychlé akce v podobě provedení reforem se však až do 80. a 90. let prakticky nic neměnilo a veškeré debaty o modernizaci země narážely na nepochopení u vyznavačů konzervativní politiky Sadae. Tato situace přivádí reformní jangbany k zoufalé akci, Kapsinskému puči roku 1884. Tento

---

⁹⁶ Členy Osvícenské strany z řad pro tuto práci vybraných dobových autorů byli: Pak Yŏng-hyo, Yun Ch'ihó, Sŏ Chaep'il, Sin Ch'aeho.

⁹⁷ Například Pak Yŏng-hyo s Fukuzawou Jukichim (福澤 諭吉), důležitým intelektuálem, překladatelem a autorem řady knih. Založil univerzitu v Keio. Coby vládní překladatel z angličtiny putoval s japonskou delegací do Evropy. Byl znám svými liberálně-modernizačními snahami.

⁹⁸ Tamtéž, str. 41.

⁹⁹ I zde je však pravděpodobné, že její vliv na skutečné prosazení reforem, i pokud by se o ně snažila, byl minimální.

neúspěšný puč provedený za pomoci japonských jednotek na příští desetiletí rozděluje doposavad poměrně homogenní skupinu reformních nacionalistů na dvě. Jedna část zůstává věrná myšlence suverénní a silné Koreje, která zvládne modernizaci vlastními silami, druhá část nedává nadále Koreji bez japonského vedení šanci a kolaboruje proto se stále agresivnějším sousedem.

Inspirace Japonskem pro korejskou modernizaci je přirozeným jevem. Kromě výše zmíněných důvodů je také důležitá identifikace vybraných intelektuálů s Japonskem coby silnějším agresivním sousedem, který usiluje o nadvládu nad Koreou. Je zde tak kombinována fascinace japonským úspěchem stejně tak jako strach z toho, že tento úspěch bude znamenat konec snu o samostatné Koreji. Všichni vybraní autoři si tak uvědomují potřebu co nejrychleji dohnat Japonsko v jeho modernitě, anebo přihlížet tomu, jak budou svým sousedem postupně poraženi a absorbováni. V okolí Koreje navíc není žádný jiný asijský stát, který by prošel procesem modernizace. Rusko je vnímáno jako nejméně progresivní zástupce západních mocností, a proto coby příklad, zejména po Rusko-japonské válce, nemohlo sloužit. Fascinace Japonskem je v rovině epochalismu a esencialismu kombinací obojího. Jedná se o epochalistickou modernizaci západního typu, avšak provedené na tradiční východní společnosti (esencialismus).

4.4. Náboženská otázka

Korea je ve zkoumaném období zemí výrazně ovlivněnou konfucianismem, který však spíše než jako náboženství slouží coby morální soubor hodnot pro každodenní život a mezilidské vztahy. Samotným náboženstvím je pak nejčastěji buddhismus a stále se rozmáhající křesťanství, konkrétně v protestantské podobě. Křesťanství je často vybranými autory považováno za jeden z nástrojů modernizace, jako například Yun Ch'iho, který byl sám dočasně prezidentem YMCA v Koreji,¹⁰⁰ nebo Sŏ Chaep'ilem. Ten byl aktivním křesťanem a buddhismus nahlížel jako cosi konzervativního a nevyhovujícího pro rozvíjející se společnost.¹⁰¹ Přesto byl pro univerzální občanská práva a jejich dodržování, proto

---

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 215 – 218.

¹⁰¹ Tikhonov, 2010, str. 47.

protestoval proti královskému výnosu zakazujícímu buddhistickým mnichům vstup do Soulu v roce 1895.¹⁰²

Sin Ch'aeho je oproti tomu věrný korejským tradičním hodnotám, a proto se nesnaží o jejich nahrazení, ale modernizaci. Neokonfucianismus proto stále vidí jako nosný pilíř korejské společnosti i do budoucna, jen je potřeba jej uzpůsobit pro 20. století. Zároveň ale vítal nárůst počtu křesťanů v Koreji, jakožto přirozený modernizační prvek¹⁰³. Konfuciánské hodnoty v syntéze s křesťanským pokrokem proto vidí jako ideální kombinaci. Co se týče buddhismu, Sin jej považuje za velice obohacující po filosofické stránce pro každodenní život. V politice však vidí realizaci buddhistických názorů jako cosi nešťastného. Například idea nenásilí by Korejce v jejich boji proti japonské nadvládě nijak vpřed neposunula. Ve svých novinových článcích se pak neštítí ostrých výroků: „*he (Sin Ch'aeho) would have tied Sakyamuni up and burned him alive, while drowning Gandhi in a deep sea.*“¹⁰⁴ Sin Ch'aeho je ve svých ideách o náboženství v Koreji příkladem dokonalé syntézy esencialistického a epochalistického přístupu.

Yi Kwangsu byl většinu svého života aktivním nacionalistickým protestantem, věřícím, že křesťanství je klíčem k modernizaci korejské společnosti. Nutnost modernizace rozvíjel i ve svém sci-fi románu *Mujŏng* (무정) z roku 1917, který metaforicky pojednával o soudobé situaci Koreje. Zatímco ve 20. letech byl buditelem národních vášní zejména v Chosun Ilbo a Tong-A Ilbo, ve 30. letech konvertoval k buddhismu a jeho texty se začaly měnit k více pasivním, některé mohly být dokonce vykládány jako nabádající ke spolupráci s japonskou správou. Zatímco v mládí byl Yi jasným epochalistou, s postupujícím věkem inklinoval více k esencialismu.

Náboženství bylo pro Koreu přirozenou součástí života. Drtivá většina populace se jasně hlásila buďto k buddhismu nebo jedné z podob křesťanství. Právě tomu druhému se v daném období dařilo získávat více věřících, neboť se jednalo o náboženství silného a moderního Západu. Právě vize křesťanství, coby náboženství úspěšných a moderních společností,

---

¹⁰² Tamtéž, str. 48.

¹⁰³ Tamtéž, str. 100.

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 132.

umožnilo jeho chápání v souladu s přijímáním myšlenek sociálního darwinismu. Klíč k pochopení způsobu přijímání náboženství vyzývajících k lásce a pomoci k bližnímu svému na straně jedné a sociálního darwinismu oslavujících vítězství silnějších nad slabšími na straně druhé, je právě v křesťanském směru, který se v Koreji prosadil nejvíce. Tímto směrem byl protestantismus, jež se zaměřuje mimo jiné více na jednotlivce a nabádá jej k tomu, aby ve svém pozemském životě usiloval o zdokonalování sebe sama a tvrdě pracoval. Je také nutné pochopit, že teoretici korejského nacionalismu jsou zástupci korejské elity, nejvzdělanější z celého národa, a proto možná snáze inklinující k elitářskému přístupu. Masa korejského lidu nebyla se sociálním darwinismem seznámena více, než jen skrze texty vybraných autorů, kde se sociální darwinismus projevuje spíš podprahově a skrze hesla. I proto přijímání ideálů křesťanství a sociálního darwinismu zároveň nebylo obecně probíraným dilematem. Obecně se dá říci, že i když křesťanství není v Koreji zkoumaného období úplnou novinkou (viz podkapitola 2.1), je jasně vnímáno ve spojení s modernizací přicházející ze Západu a tedy jako prvek epochalismu.

Pokud by expanzivní Japonsko bylo převážně křesťanskou zemí a ne vyznavači Amaterasu či buddhismu, mohlo to významným způsobem pomoci při získávání Koreje. Stavění kostelů by zajisté budilo lepší dojem u korejské populace, než stavění svatyní Amaterasu, která neměla na Korejském poloostrově žádnou historii.¹⁰⁵ Po pádu japonského okupačního režimu byly tyto svatyně až na výjimky zničeny. Příkladem za všechny je Chōsen Jingū, nejdůležitější svatyně šintoismu v Soulu v letech 1925 – 1945. Krátce po osvobození Koreje je tato svatyně zničena a v roce 1970 je nahrazena památníkem An Chunggūna, atentátníka na japonského vojenského guvernéra.¹⁰⁶

Buddhismus, šamanismus a konfucianismus tvoří religiózně-filosofický základ korejského esencialismu. Tyto nábožensko-filosofické směry jsou pro Koreu typické po řadu staletí a zejména konfucianismus je hluboce zakořeněn v uspořádání korejských mezilidských vztahů, počínaje rodinou a hlubokou úctou ke králi/císaři konče. Konfucianismus, či neokonfucianismus, se dlouhodobě projevoval i v jazyce. Korejšťina nerozděluje formální a

---

¹⁰⁵ Tikhonov, 2010, str. 105.

¹⁰⁶ Grayson, James H., Christianity and State Shinto in Colonial Korea: A Clash of Nationalisms and Religious Beliefs, British Association for the Study of Religions, 1993, str. 13 – 30.

neformální komunikaci na dvě až tři podoby, ale na šest až sedm.¹⁰⁷ Vybraní intelektuálové ve svých pracích vyjadřují svůj vztah ke křesťanství či buddhismu, ke konfucianismu až na výjimky nikoliv. Zdá se tedy, že zatímco buddhismus bylo možné nahrazovat křesťanstvím, oponentem konfucianismu tak mohl být maximálně sociální darwinismus v oblasti etiky. Jinak však tento teoretický směr neměl mezi vybranými autory vyzyvatele. Zároveň se jedná o tak integrální součást korejské kultury, že Korejci byla vštěpována výchovou od narození. Na otázku víry byla odpověď v rovině buddhismu versus křesťanství či některém z menších a marginálních náboženských sekt, avšak konfucianismus byl brán spíše jako společenský řád a etický návod. Budhismus se šamanismem ve zkoumaném období čelily postupnému úpadku, konfuciánské dědictví však přežilo v korejské společnosti, jazyce a zvycích dodnes.

4.5. Vztah k Japonsku coby okupační síle

Stejně jako inspirace japonským úspěchem je i pojem kolaborace důležitým fenoménem provázejícím vybrané nacionalisty této práce. Dle korejských školních osnov si opět dovoluji přirovnat příběh zrodu korejského moderního národního cítění k příběhu českého národního obrození, s veškerými nepřesnostmi a legendami z důvodů romantizace národního příběhu. V těchto osnovách je příběh o dobrých mužích a zrádcích velice jasně daný a následující podkapitola toto rozdělení reflektuje. Zároveň však je třeba připomenout, že hodnocení zrady proběhlo často až ex post, tedy z pozice osvobozených po 2. světové válce. Pak Yŏng-hyo je typickým příkladem kolaboranta, který aktivně spolupracoval s japonskou správou a přijal japonský titul. Níže v této kapitole popisuji více příkladů kolaborace, avšak vždy je třeba pamatovat na okolnosti, které ji provázely. Korea byla od roku 1905 fakticky pod vládou Japonska, kterému se vojensky nemohla rovnat. Stála osamocená, bez zahraničních partnerů ochotných se angažovat ve prospěch Koreje jinak než pouze slovy (Rusko). Lákadlo v podobě podílení se na modernizaci Koreje mohlo být pro tyto vybrané osobnosti silné. Ve stejném období je však již široce rozšířená krutá represe ze strany japonské policie a armády na korejskému obyvatelstvu. Tato represe se nesnaží být utajována, tudíž vybraní intelektuálové si jejího rozsahu museli být vědomi. Korejský národ¹⁰⁸ tak jejich spolupráci s okupační silou

---

¹⁰⁷ Podobně jako v japonštině, i korejština užívala a dodnes užívá celou řadu postpozic za jménem pro určení nadřazeného či podřízeného postavení a jeho konkrétního vztahu k mluvčímu.

¹⁰⁸ Zde mohu opět odkazovat pouze k Jižní Koreji, odkud, jak již bylo řečeno výše, mám zdroji doložen školní výklad těchto událostí.

vnímá jako jasnou zradu a do dnešních dní o nich referuje na státních školách jako o kolaborantech.

Jak již bylo řečeno, přelomovým okamžikem byl Kapsinský puč. Tohoto puče se z vybraných autorů aktivně účastní Pak Yŏng-hyo a Sŏ Chaep'il ¹⁰⁹, významný dopad měl však na všechny reformně laděné nacionalisty. Tři dny trvající vláda pučistů skončila za pomoci čínské vojenské intervence a sen o reformě skokem skončil. Pak Yŏng-hyo odchází do exilu v Japonsku, který však netrvá dlouho. V roce 1895 byl povolán zpět do Koreje, aby zastával dočasně úřad ministra vnitra, avšak po zavraždění císařovny Myŏngsŏng se opět stahuje do Japonska. V roce 1907 se vrací a je Japonskou administrativou dosazen na pozici ministra pro královské záležitosti.¹¹⁰ Již v tento moment je korejskou společností jasně nahlížen jako kolaborant. V roce 1910 je za své služby japonskému císařství odměněn titulem kōshaku a s ním spojeným místem v horní komoře japonského parlamentu Kizoku-in (貴族院). Uplácení (odměňování) titulem je pro dobové Japonsko typické. Obchod je jasný, pomozte nám se správou anektované Koreje, čímž dodáte legitimitu naší vládě v očích Korejců a zajistíte si tak klidné stáří v přepychu.

Sŏ Chaep'ila čekal jiný osud. Sŏova vize byla o samostatné Koreji, balancující mezi Čínou, Ruskem a Japonskem. Byl zastáncem demokracie a propagátorem lidských práv. I po roce 1884, jako vlivný člen Klubu za nezávislost (Tongnip hyŏphoe, 독립협회), organizoval veřejnosti otevřené debaty o politických otázkách dobové Koreje. V roce 1898 byl však Independence club rozpuštěn s obviněním ze snahy proměnit Koreu z monarchie na republiku. Sŏovi bylo vládními kruhy doporučeno, aby nastálo emigroval do USA, kam skutečně záhy odjel. I ze zámoří svými články a financemi nadále podporoval nacionalistické myšlenky v korejské společnosti. Sám pak jako lékař dobrovolník v pokročilém věku pomáhá v americké armádě. Po skončení 2. světové války se Sŏ vrací do Soulu a je zvolen do prozatímního zákonodárního sněmu. Mnohými intelektuály je přesvědčován, aby

---

¹⁰⁹ Ve tři dny trvající vládě pučistů byl jmenován ministrem obrany. Po jejím pádu emigroval do USA, kde vystudoval medicínu a přijal americké občanství. Jeho rodina v Koreji za jeho podíl na puči zaplatila životem, přežila jen jeho žena, která spáchala sebevraždu po svém nuceném prodeji do otroctví.

¹¹⁰ Department of royal household, korejsky Kungnaebu (궁내부). Tento úřad se stará o denní potřeby královské rodiny, správu jejich majetku, ale také o královo pokračující vzdělávání a poradce, což je zejména v roce 1907 pro Japonce klíčové.

kandidoval na prezidenta proti I Sung-manovi, avšak Sō tuto nabídku odmítl. Dožil se začátku Korejské občanské války.

Yu Kilchun a jeho postoj ke Kapsinskému puči byl poměrně unikátní. Neúčastnil se ani jeho přípravy, ani provedení. V čase jeho příprav a konání byl dokonce v zahraničí na studijním pobytu. Přesto se však ihned po jeho provedení vydává zpět domů do rozbouřené situace a jen o vlásek unikne trestu smrti z důvodu přátelských vazeb s pučisty.¹¹¹ Zůstává i po puči loajální myšlenke samostatné Koreje. V roce 1894 - 5 zastával pozici ministra vnitra. Po roce 1910 inicioval akce proti japonské nadvládě. Odmítl titul danshaku (baron), který mu byl japonským nabízen jako úplatek za případnou spolupráci. Zemřel v roce 1914 na srdeční příhodu. Korejci je do dnešní doby nahlížen coby skutečný patriot.

Pak Ŭnsikův vztah k Osvícenské straně byl vlažný, nikdy nebyl ani jejím členem ani hlasitým podporovatelem. Kapsinského puče se nijak neúčastnil. Zato byl v pozdním věku velice aktivní v politice, nejvyššího úřadu, prezidenta korejské provizorní vlády v Šanghaji, dosáhl v roce 1925. Nejaktivnější byl v letech 1905 a později, kdy svými texty, vlivem i financemi pomáhal napříč odbojovými hnutími po celé Koreji. I tento muž neztratil víru v silnou Koreu vstříc japonské okupaci, svými činy a osobními obětmi je počítán mezi hrdiny patrioty po boku Yu Kilchuna a dalších.

Yun Ch'ihō byl v době puče studentem, který se neúčastnil. Nevyššího postu dosáhl coby 1. náměstek ministra zahraničí v roce 1903. Yunova aktivita po roce 1905 v nacionalistickém hnutí opadá. Přesto je v roce 1911 zatčen na 6 let za údajný podíl při plánování atentátu na generálního guvernéra Terauchiho. Po propuštění z vězení se přiklání na stranu Japonska. Za tuto podporu získává od japonského císaře na sklonku svého života v roce 1945 místo v horní komoře japonského parlamentu Kizoku-in¹¹², podobně jako Pak Yōng-hyo. Po vypuknutí druhé světové války nabádá korejské muže, aby vstupovali do japonské armády a pomohli tak vytlačit bílé kolonizátory z Asie. Pro tyto své postoje a činy je proto považován za kolaboranta. Vzhledem k tomu, že zahájil svou podporu Japonsku již v období amhŭkki, je jeho zrada o to bolestnější. V roce 1919 se vyjádřil k protestním akcím, propukajícím po celé

---

¹¹¹ Noh, Myung-woo, *Sociology of World Affairs*, Sakyejul, 2013, str. 77 – 79.

¹¹² Pro více, <http://terms.naver.com/entry.nhn?docId=1133328&cid=40942&categoryId=37404>.

zemi: „*He who buys a field and keeps it from falling into unredeemable hands is a wiser patriot than he who sells his lands to finance the independent movement. He who sends a poor boy to school to become more intelligent than his fathers is doing a greater service than he who stirs up students for political agitations. He who leads an erring man into decent religious life is serving the Korean race better than he who sends ignorant folks to jail for yelling ‘mansei.’ Now is the time for Koreans to learn and wait.*”¹¹³

O generaci mladší Sin Ch'aeho zažil Kapsinský puč coby malé dítě. Přelomovým bodem pro něho bylo až vyhlášení protektorátu nad Koreu a její pozdější anexe Japonskem. Po roce 1910 se přesunul do exilu v Číně, kde se brzy inspiroval anarchismem. Připojil se k Nové společnosti korejského mládí (신대한청년동맹) a v roce 1919 dočasně spolupracoval s Šanghajskou prozatímní vládou. V roce 1923 se stal spoluautorem Manifesta korejské revoluce.¹¹⁴ Podporoval zejména anarchistická odbojová hnutí, finance se pro ně snažil zařídit i pašováním z Číny. Při jednom takovém pokusu byl zatčen a po dvouletém procesu v roce v Japonskem ovládaném Dalienu roku 1930 odsouzen k 10 letům vězení. Kvůli tvrdým podmínkám v japonských věznicích pro politické vězně se konce svého trestu nedožil. Sin Ch'aeho je také považován za hrdinu, který položil svůj život za samostatnou Koreu.

Yi Kwangsu, stejné generace jako Sin Ch'aeho, odešel v roce 1919 do exilu v Číně, kde psal pro šanghajský *The Independent* a spolupracoval s korejskou provizorní vládou. Založil Samoposilující společnost (대한자강회)¹¹⁵, vzdělávací organizaci, která kromě osvěty šířila principy soběstačnosti jako jedince. Yi věřil, že Korejci si v první řadě musí přestat zoufat a čekat na jakési spasení shora a naopak začít sami konat. Zároveň ale ve svém eseji *My Awakened Life*¹¹⁶ publikovaném v časopise *Sonyon* vybízí národ k upřednostnění přežití před etikou. Tento esej byl publikován v roce 1910 ve stejné době, jako prohlášená anexe Koreje. Ať už to bylo od autora zamýšlené načasování, nebo jen náhoda, výsledkem byl často výklad ve smyslu upřednostnění kolaborace a přežití před partyzánskými bojůvkami patriotů proti japonské správě. Yi v 30. letech konvertoval k buddhismu a jeho texty z aktivistických přešly

---

¹¹³ Yun, Chi-ho, Yun Chi-Ho's Diaries, Vol I-X. 1975 National History Compilation Committee. Seoul, Korea.

¹¹⁴ Pro více, <http://ko.wikipedia.org/wiki/%EC%8B%A0%EC%B1%84%ED%98%B8>.

¹¹⁵ Tato organizace navazuje na činnost zrušeného Klubu za nezávislost.

¹¹⁶ Tikhonov, 2010, str. 200.

k pasivním. Díky této proměně byl proto považován za kolaboranta. V průběhu korejské občanské války byl zadržen a uvězněn v Severní Koreji právě pro údajnou kolaboraci s Japonskem. Zemřel ve vězení.

V této otázce je po roce 1905 Geertzovo rozdělení poněkud komplikovanější. Kolaborace může být chápána v souvislosti s epochalismem, jakožto akceptování mocenské reality a snaha o dosažení maximálních modernizačních výsledků pod japonskou nadvládou, avšak pro korejskou budoucnost. Kolaborace tedy nemusí být v přímém rozporu s vírou v budoucnost korejského národa, i když je zřejmé, že japonská správa nemá v úmyslu tolerovat žádné veřejné projevy korejského nacionalismu. V Geertzovo pojmech tak vnímám kolaboraci s japonskou správou jako projev vypjatého epochalismu. Kolaboraci lze také spojit s myšlenkou panasianismu, například u Yun Ch'iha. Zároveň však epochalismus sám o sobě není nutně spojen s kolaborací. Většina z vybraných intelektuálů naopak proti Japonsku ze všech sil bojovala, a přesto v jejich ideálech převažovaly právě prvky epochalismu. Epochalismus tak nabízel obě varianty, jak kolaboraci a podíl na korejské modernizaci řízené Japonci, tak na pokračující snaze o odboj a přípravu modernizace tzv. do šuplíku. Odbojáři sice neměli možnost ovlivňovat ekonomickou modernizaci své země, ani změny ve školství, avšak ve svých kruzích pracovali na politické koncepci nezávislé Koreje, včetně jejího státního zřízení jako demokratické republiky.

Na rozdíl od epochalismu, esencialismus nevidím jako slučitelný s kolaborací. Důvodem je skutečnost, že japonská správa v Koreji prosazovala cestu silné japanizace korejské populace. Korejšтина byla vytlačována jak z úředního styku, tak ze škol. Korejská kultura měla být plně asimilována na japonskou. Tyto skutečnosti jsou v přímém rozporu se samotnou podstatou esencialismu. Ten však nutně nenabádal k odboji, mohl by být také vyložen jako pouhá výzva k vyčkávání a přijetí dobové reality, jako například u Yi Kwangsu v závěru jeho života, kdy se přiklání k buddhismu a jeho myšlenky nenásilí.

4.6. Shrnutí

Dle Geertze jsou v procesu modernizace a vznikajícího nacionalismu vždy přítomny oba prvky, jak esencialismus, tak epochalismus. I celá kapitola 4 je toho dokladem. Epochalismus však

výrazně převážil a hrál rozhodující úlohu. Napříč oběma generacemi, náboženskými rozdíly, odlišnou studijní a celoživotní zkušeností i vztahem k japonské okupaci, vždy a u všech autorů v jejich celkovém přínosu převažují prvky epochalismu.

Neúspěch esencialismu je založen na jeho dobové slabosti. Veškerá velká historická vítězství Koreje nad Japonskem byla dosažena v období, kdy Korea měla technologickou převahu, anebo si oba státy byly víceméně technologicky rovný. Klíč proto spatřuji v sousední Číně. Esencialistický základ Číny se v mnoha ohledech podobá tomu korejskému. Zároveň Čína byla starším a výrazně větším sousedem, který si vždy zakládal na svých tradicích a kultuře, které se šířily do celého regionu. První sino-japonská válka však prokazuje slabost Číny a s tím i slabost jejích esencialistických základů. Každý z vybraných intelektuálů tak vybírá z esencialismu jen určité prvky, které vidí pro vhodné pro udržení společenského řádu, tedy konfucianismus, filosofickou stránku buddhismu a samozřejmě korejský jazyk se svým písmem, hangulem. Korejští teoretici nacionalismu tak vědí, kam chtějí svou zemi a národ směřovat a esencialismus tak hlavně slouží jako poznání toho, kde tato národní cesta započala a jako vyvažující kormidlo v záplavě velkých společensko-ekonomických změn.

5. Závěr

V druhé polovině 19. století se Japonsko jasně profiluje jako rostoucí regionální mocnost. V období reformu Meidži se v rámci několika desetiletí proměňuje z feudální uzavřené společnosti v ekonomické a technologické středisko Východní Asie. Pro Koreu byl tento překotný růst Japonska překvapením, v důsledku čehož nestačila včasně zareagovat. Korejská elita Kjongovy éry se spoléhala na ochranu Číny, konfuciánské tradice bránily v rychlé proměně společnosti a reformátoři zvolili cestu neúspěšného Kapsinského puče, čímž se na řadu let zdiskreditovali. Po porážce Číny v První sino-japonské válce roku 1895 a Ruska v rusko-japonské válce téhož roku byla Korea vydána napospas japonskému impériu.

Tohoto vývoje se řada korejských nacionalistů obávala již od 70. let 19. století, kdy japonský vliv v Koreji začal narůstat. Japonsko tak tvořilo na jedné straně vzor pro modernizaci korejské společnosti, na straně druhé to byl nejobávanější rozpínavý soused s neskrývanými ambicemi na expanzi. Korejští nacionalističtí intelektuálové si uvědomovali potřebu modernizace své země na obranu proti této nové síle.

Zároveň ale klíč k modernizaci získávali právě z Japonska. Jednotliví korejští intelektuálové se sice vzdělávali také v Evropě a v USA, avšak Japonsko bylo v daném období nejpopulárnějším místem k vysokoškolským studiím¹¹⁷, v čemž nahradilo pro Korejce Čínu. Korejci proto nepostavili vlastní originální cestu k modernizaci a sloučení starých tradic a moderních postupů, avšak ve větší míře se pouze snažili o naroubování západních hodnot a systémů na svou konfuciánskou společnost. Postup se snažili okopírovat od úspěšného Japonska, kde panovalo ale několik zásadních rozdílů. Zatímco v Koreji byla propagace moderních přístupů záležitostí nové generace jangbanů od 70. let 19. století, později Osvícenské strany, v Japonsku si tuto úlohu osoboval samotný císařský dvůr. Nositeli modernizačních tendencí tak byly dvě rozdílné skupiny se zcela jinou úrovní respektu ve společnosti a se zcela jiným souborem pravomocí. V momentě, kdy korejskému dvoru a vládě došla závažnost situace, a přiklonil se sám k modernizačním snahám, bylo již pozdě.

---

¹¹⁷ Navíc oproti Evropě či USA bylo Japonsko finančně výrazně dostupnější variantou.

Z prací vybraných autorů korejského nacionalismu je tak zřejmé, že každá úvaha o korejských reformách byla vázána k japonskému úspěchu či japonské hrozbě. Způsob, jakým dobová korejská elita přesvědčuje dvůr a společnost o potřebě modernizace se spíše než na motivaci výhodami reforem zaměřuje na strašení z následků jejich odkládání. Celá modernizační kampaň, která je zároveň kampaní za uvědomělou svébytnou Koreu, je tak často vedena v duchu negativních emocí a pesimismu. Korejská společnost nebyla v 70. letech 19. století na reformy připravena, korejský král a vláda také ne. Čínská dynastie Čching také neměla v úmyslu podporovat v Koreji modernizační proces a národní uvědomění, které by Koreji mohlo dodat odvahu k odpoutání se od čínského vlivu. Skutečným katalyzátorem korejských změn je tak japonská expanze, v první fázi kulturní a ekonomická, ve fázi druhé vojenská a politická. Na práci vybraných autorů je také zřejmé, že v úvahách o modernizaci a národním uvědomění silně převládaly prvky epochalismu nad esencialismem. Síla a pýcha Koreje tak měly pramenit hlavně z jejího případného modernizačního úspěchu.

Korejská vláda sice stihla zavést řadu klíčových reforem v 80. a 90. letech, avšak v mnoha ohledech již pod taktovkou Japonska, které si připravovalo půdu pro své rozšiřující se impérium. Vývoj národního cítění v Koreji po roce 1905 a zejména pak po anexi v roce 1910 se tak nese v duchu vymezení se proti japonské okupaci. Japonsko dokázalo na téměř půl století ovládnout Korejský poloostrov, ne však absorbovat korejský národ. Ten se pod tlakem událostí semknul a dokázal na celá desetiletí produkovat rozličná odbojová hnutí a protesty. Jejich dopad byl sice na poli ekonomickém či vojenském pro Japonské císařství minimální, zato pro Korejce byl klíčový. Po porážce Japonska zde čekal uvědomělý hrdý národ, sebejistý ve svém jazyce a kultuře. Bohužel, záhy měl korejský lid zažít další pohromu v podobě nejhorší občanské války v moderní historii tohoto národa.

Zdroje

- Altman, Albert A., The Journal of Asian Studies, Korea's First Newspaper: The Japanese Chōsen shinpō, 1984
- Dudden, Alexis. Japan's Colonization of Korea: Discourse and Power. Honolulu, HI, USA: University of Hawaii Press, 2005
- Eckert, J. Carter, spol. autorů, Dějiny Koreje, Lidové noviny, 2001
- Fairbank, John a kolektiv, The Cambridge history of China, Vol. 12, Cambridge university press, 2008
- Geertz, Clifford, Interpretace kultury, Slon, 2000
- Grayson, James H., Christianity and State Shinto in Colonial Korea: A Clash of Nationalisms and Religious Beliefs, British Association for the Study of Religions, 1993
- Historický obzor, vydavatel: Aleš Skřivan, Hostivice, čísla: 9/10 2014, 11/12 2014, 3/4 2016, 5/6 2016
- Chang, Yunshik; Hyun-Ho, Seok; Baker, Donald L., Korea confronts globalization, Routledge Advances in Korean Studies, 2008
- Ch'oe, Y. (1982). The Kapsin Coup of 1884: A Reassessment. Korean Studies, 6
- Choi Deok-kyo, Korejský magazín 100 let, č. 1, Hyeonamsa 2004, str. 300-336 (최덕교, 한국잡지백년 1, 현암사 2004)
- Kim, K. J., The road to colonization: Korea under imperialism, in: Korean National Commission for UNESCO (ed.), Korean History, New Jersey, Seoul 2004
- Korean Overseas Information Service, A Handbook of Korea, 1993
- Lee, Myeonhe a kolektiv, Národní historie, Národní institut korejské historie, Korea, 2008, 3. edice, (국사)
- Lee, Y., The Peasant War in 1894 and the Growth of the Peasant Society, in: Korean National Commission for UNESCO (ed.), Korean History, New Jersey, Seoul 2004
- Noh, Myung-woo, Sociology of World Affairs, Sakyejul 2013, elektronická kniha dostupná na: <https://books.google.co.kr/books?id=U-LjBwAAQBAJ&pg>
- Oh, Seong-cheol, Yoo Kiljun's Concept of "Education", The Korean Society for History of Education, Korea, 2015

- Pečenka, M., Luňák, P. a kolektiv, Encyklopedie moderní historie, Nakladatelství Libri, Praha 1999
- Spencer, Herbert, Progress: Its law and cause, 1857
- Synn, S. K., Korean-Japanese Relations, 1894-1904, I, in: Korean Journal, 21, 2, 1981
- The Armed strength of Korea, 1892, The National Archives, London, Kew, WO 106/6318
- Tikhonov, Vladimir M., Social Darwinism and Nationalism in Korea: the beginnings (1880s-1910s), Brill, Leiden - Boston 2010
- Yun, Chi-ho, Yun Chi-Ho's Diaries, Vol I-X. 1975 National History Compilation Committee. Seoul, Korea

Elektronické zdroje:

- Encyklopedia Britannica, Ito Hirobuni, <https://www.britannica.com/biography/Ito-Hirobumi>
- <http://ko.wikipedia.org/wiki/%EC%8B%A0%EC%B1%84%ED%98%B8>
- Chosŏn Ilbo, oficiální webové stránky novin, <http://chosun.com/>
- Kim Chang-nam, Journalists association of Korea, <http://www.journalist.or.kr/news/article.html?no=36637>
- Korejská online encyklopedie Naver, <http://terms.naver.com/>
- Seoul sinmun, oficiální webové stránky novin, <http://www.kdaily.com/>
- The Independent, oficiální webové stránky novin, <http://www.independent.co.kr/>
- Tong-A Ilbo, oficiální webové stránky novin, <http://www.donga.com/>

Seznam příloh:

- **Příloha č. 1 - Doboví teoretici korejského nacionalismu**
- **Příloha č. 2 - Mediální podoba zkoumaného období**

Příloha č. 1

Doboví teoretici korejského nacionalismu

V následující příloze stručně popisují jednotlivé vybrané korejské intelektuály, kteří jsou pro mou práci klíčoví. Některé informace jsou zmíněné včetně citací i v hlavním textu, nicméně je raději ponechávám i zde pro lepší pochopení daných autorů a jejich života.

Yu Kilchun (유길준, 1856 - 1914)

Jeden z prvních moderních korejských nacionalistů, studoval v Japonsku i USA, kde se naučil perfektně ovládat angličtinu. V Koreji působil jako zastánce modernizace domácího hospodářství a exportu. I z těchto důvodů byl císařovnou Myöngsöng označován za přívržence Osvícenské strany, ale sám se jím necítil. Na rozdíl od většiny ostatních nacionalistických teoretiků, nenavštívil pouze USA a Japonsko, nýbrž i většinu Evropy.

Rozvoji nacionalistických úvah přispěl knihou Seoyu gyeonmun (서유견문)¹¹⁸. V tomto díle srovnává Koreu s vyspělými západními státy a jako největší překážku korejského pokroku vidí v neefektivním hospodářství. Obecně se zaměřuje na prosazování lepšího právního rámce, výstavby infrastruktury a dalších, pro průmysl a obchod životně důležitých, změn. Yu si uvědomoval potřebu posílení korejské ekonomiky a prosazoval rozvoj zahraničního obchodu. V tomto ohledu zastával opačný názor než císařovna.

V roce 1894-5 zastával pozici ministra vnitra. Po roce 1910 inicioval akce proti japonské nadvládě. Odmítl titul danshaku (baron), který mu byl japonském nabízen jako úplatek za případnou spolupráci. Zemřel v roce 1914 na srdeční příhodu. Byl dopisovatelem do Tongnip Sinmun a Tong-A ilbo.

Pak Ŭnsik (박은식, 1859 - 1925)

Propagátor militantně zaměřeného školství, kde vzdělanost jde ruku v ruce s vojenskými vlastnostmi. V tomto ohledu představuje jako ideál z historie Spartskou výchovu chlapců¹¹⁹. Své myšlenky publikuje v knize Hakkyu sinron (學規新論)¹²⁰. Představy spartské výchovy jsou kombinovány se starými způsoby konfuciánského vzdělávání bojovníka z Číny, kdy mladí muži se trénují mimo jiné i v jízdě na koni, lukostřelbě a dalších, ve válce užitečných, schopnostech. Pak je v otázce etiky silně ovlivněn sociálním darwinismem. Uznává přežití před morálkou a zdůrazňuje potřebu kultivovat sílu jak jednotlivce, tak národa.

---

¹¹⁸ Přeloženo do angličtiny jako Observations on Travels in the West.

¹¹⁹ Samozřejmě bez extrémních projevů, jakými byli krypteie, pro více Tikhonov, 2010, str. 154

¹²⁰ Přeloženo do angličtiny jako New discourse on education. Kniha byla napsána v klasické čínštině a vydána v roce 1905.

Možnosti utužení vztahu mezi státem a občany vidí právě v dobře řízeném školství, které povede studenty k silnému národnímu cítění. Kritizuje proto neschopnost korejské vlády zavést povinnou školní docházku, kterou v Koreji zavádí až japonská koloniální nadvláda v roce 1942¹²¹. Pak dával za vzor současného školství systém používaný v USA.

Pak Ŭnsik se aktivně účastnil i v politice, nejvyššího úřadu, prezidenta korejské provizorní vlády v Šanghaji, dosáhl v roce 1925. Nejaktivnější byl v letech 1905 a později, kdy svými texty, vlivem i financemi pomáhal napříč odbojovými hnutími po celé Koreji.

Byl dopisovatelem novin Taehan maeil sinbo, které sami také často referovali o něm a jeho práci. Názorově si byl s tímto periodikem velice blízký.

Pak Yŏng-hyo (박영효, 1861 - 1939)

Velice kontroverzní postava korejských dějin. Nadějný jangban, který skrze sňatek s dcerou krále Ch'ŏljonga (철종)¹²² dostává do nejvyšších kruhů korejské politiky. Je mu přisuzováno autorství korejské vlajky¹²³ a ve svém mládí je považován za aktivního nacionalistu. Jakožto člen Osvícenské strany se účastnil Kapsinského puče, po jehož neúspěchu se stáhnul na čas do Japonska. I odtud však posílá návrh na reformu vzdělávání s heslem „Save the nation through education“, podstatou tohoto návrhu je mimo jiné také nápad na speciální vzdělávání pro budoucí učitele, což bylo dobově již praktikováno v Japonsku a samozřejmě povinná školní docházka¹²⁴.

Během svého pobytu v Japonsku byl v úzkém kontaktu s Fukuzawou Jukichim (福澤諭吉)¹²⁵, který ovlivnil jeho směřování. Ve vládě v roce 1895 zastával dočasně úřad ministra vnitra, avšak po zavraždění císařovny Myŏngsŏng se opět stahuje do Japonska. V roce 1907 se vrací a je Japonskou administrativou dosazen na pozici ministra pro královské záležitosti¹²⁶. Již v tento moment je korejskou společností jasně nahlížen jako kolaborant. V roce 1910 je za své služby japonskému císařství odměněn titulem koshaku¹²⁷ a s ním spojeným místem v horní komoře japonského parlamentu Kizoku-in (貴族院).

V roce 1918 se stává guvernérem korejské národní banky¹²⁸ a usedá i jako řadový člen vedení v dalších finančních institucích, například Korejské průmyslové banky apod. V roce

---

¹²¹ Plné implementace se měla dočkat až v roce 1946, již k ní ale dle japonských představ nedošlo. Stabilně byla ustanovena až v roce 1948 a zakotvena v ústavě. Pro více, tamtéž str. 156

¹²² Předchůdce císaře Kjongga. Jednalo se však o jeho nelegitimní dceru.

¹²³ V drobné obměně slouží dodnes coby vlajka Korejské republiky.

¹²⁴ Tamtéž, str. 141

¹²⁵ Japonský intelektuál, překladatel a autor řady knih. Založil univerzitu v Keio. Coby vládní překladatel z angličtiny putoval s japonskou delegací do Evropy. By znám svými liberálně-modernizačními snahami.

¹²⁶ Department of royal household, korejsky Kungnaebu (궁내부). Tento úřad se stará o denní potřeby královské rodiny, správu jejich majetku, ale také o královo pokračující vzdělávání a poradce, což je zejména v roce 1907 pro Japonce klíčové.

¹²⁷ V evropském prostředí překládán jako markýz.

¹²⁸ Tehdy nazývané Čosonské banky.

1920 se stává šéfredaktorem nově založených denních novin Tong-A Ilbo¹²⁹, které se stávají jedním z nejvlivnějších periodik koloniální Koreje, i pozdější korejské republiky. Po roce 1907 také pracuje jako jeden z poradců pro generálního guvernéra Koreje.

Pak Yöng-hyo je v korejské historii označován za jednoho z předních kolaborantů.

Yun Ch'ihö (윤치호, 1864 - 1945)

Opět muž z prominentní jangbanské rodiny. Dostalo se mu vzdělání jak v klasické čínštině, tak na univerzitách v USA. Patřil k nejschopnějším překladatelům z angličtiny do korejštiny. Jako nacionální teoretik byl aktivní hlavně ve svém mládí, kdy se stal členem organizací jako Klubu za nezávislost (독립협회), Alianci pro samo-posílení (대한자강회)¹³⁰ či Společenství nového lidu (신민회). Byl podporovatelem Osvícenské strany. Během svých studijních let zavítal i do Japonska, kde ho osnil proces modernizace a na dlouhá léta z něj udělal panasianistu, toto přesvědčení vzrostlo ještě více po jeho studiích v USA, kde se dobral poznání, že lidská práva, o kterých západní civilizace tak ráda káže, dle ní platí pouze pro bílou rasu¹³¹. Yun byl dopisovatelem a dočasně i šéfredaktorem Tongnip Sinmun.

V Koreji patřil k zastáncům industrializace a modernizace obecně. Jako hybnou sílu společenského pokroku viděl křesťanství a sám byl dočasně prezidentem YMCA v Koreji. V průběhu svého života dosáhl mnoha různých postů v administrativě, z nichž ve většině využíval svých jazykových dovedností k překládání. Nejvyšším postem byl jakýsi 1. náměstek ministra zahraničí v roce 1903.

Yunova aktivita po roce 1905 v nacionalistickém hnutí opadá. Přesto je v roce 1911 zatčen na 6 let za údajný podíl při plánování atentátu na generálního guvernéra Terauchiho. Po propuštění z vězení se přiklání na stranu Japonska. Za tuto podporu získává od japonského císaře na sklonku svého života v roce 1945 místo v horní komoře japonského parlamentu Kizoku-in¹³², podobně jako Pak Yöng-hyo. Po vypuknutí druhé světové války nabádá korejské muže, aby vstupovali do japonské armády a pomohli tak vytlačit bílé kolonizátory z Asie. Pro tyto své postoje a činy je proto považován za kolaboranta.

Sö Chaep'il (서재필, 1864 - 1951)

Jangban, intelektuál, vojenský důstojník, doktor a nacionalista. Studia strávil v Koreji a Japonsku, kde byl alarmován rozdílností tamní ekonomiky i armády v porovnání s Koreou. Patřil k prvním otevřeným kritikům zaostalosti korejských branných sil. V mládí se přátelil s

---

¹²⁹ Za doby japonské nadvlády byl tento list samozřejmě umírněným, vyzývajícím ke spolupráci s japonskou vládou. V době po skončení korejské občanské války pokračuje coby provládní list, jako takový zůstal do dnešních dní, kdy jej vyhledává hlavně starší generace čtenářů.

¹³⁰ Organizace pokračující v odkazu Klubu za nezávislost.

¹³¹ Tamtéž, str. 41

¹³² Pro více, <http://terms.naver.com/entry.nhn?docId=1133328&cid=40942&categoryId=37404>

Yun Ch'ihho a jejich rané názory jsou si velice podobné. Sō je aktivním křesťanem a buddhismus nahlíží jako cosi konzervativního a nevyhovujícího pro rozvíjející se společnost.¹³³ Přesto je pro univerzální občanská práva a jejich dodržování, proto protestuje proti královskému výnosu zakazujícímu buddhistickým mnichům vstup do Soulu v roce 1895¹³⁴.

Sō je členem Klubu za nezávislost (Tongnip hyŏphoe, 독립협회) a klíčovým pisatelem Tongnip sinmun. Zúčastnil se Kapsinského puče a ve tři dny trvající vládě pučistů byl jmenován ministrem obrany. Po jejím pádu emigroval do USA, kde vystudoval medicínu a přijal americké občanství. Jeho rodina v Koreji za jeho podíl na puči zaplatila životem, přežila jen jeho žena, která spáchala sebevraždu po svém nuceném prodeji do otroctví.

V USA je Sō výrazně ovlivněn sociálním darwinismem, který se projevuje i v jeho textech. Za klíčové body korejské modernizace vidí rozvíjející se zahraniční obchod, zejména s blízkým a moderním Japonskem, zároveň ale přítomnost ruských vojenských poradců, kteří pomohou s výcvikem zaostalé korejské armády¹³⁵.

Sōova vize byla o samostatné Koreji, balancující mezi Čínou, Ruskem a Japonskem. Byl zastáncem demokracie a propagátorem lidských práv. Jako vlivný člen Klubu za nezávislost organizoval veřejnosti otevřené debaty o politických otázkách dobové Koreje. V roce 1898 byl však tento klub rozpuštěn s osočením ze snahy proměnit Koreu z monarchie na republiku. Sōovi bylo vládními kruhy doporučeno, aby nastálo emigroval do USA, kam skutečně záhy odjel. I ze zámoří svými články a financemi nadále podporoval nacionalistické myšlenky v korejské společnosti. Sám pak jako doktor dobrovolník v pokročilém věku pomáhá v americké armádě.

Po skončení 2. světové války se Sō vrací do Soulu a je zvolen do prozatímního zákonodárného sněmu. Mnohými intelektuály je přesvědčován, aby kandidoval na prezidenta proti I Sung-manovi, avšak Sō tuto nabídku odmítl. Dožil se začátku Korejské občanské války. V korejské společnosti je dodnes považován za jednoho ze zasloužilých národních buditelů.

Sin Ch'aeho (신채호, 1880 - 1936)

O generaci mladší Sin je jedním z autentických korejských nacionalistů bez ovlivnění západním či japonským vzděláním. Vystudoval tradiční konfuciánskou akademii, kde se věnoval převážně medicíně¹³⁶. Proslul jako první moderní korejský historik, který se snažil postihnout celistvě vývoj korejského národa a státu. Své poznatky a teze publikoval v knize *Toksa sillon* (독사신론)¹³⁷, která se stala mezi korejskou elitou velice populární. Svým významem je pro Korejce cosi podobného jako pro Čechy Palacký. Sin ve své knize představuje silné sociálně darwinistické teze o souboji o přežití mezi jednotlivými národy,

¹³³ Tikhonov, 2010, str. 47

¹³⁴ Tamtéž, str. 48

¹³⁵ Tamtéž, str. 59

¹³⁶ V této době hovoříme již o syntéze západní a tradiční východní/čínské medicíny.

¹³⁷ Do angličtiny přeloženo jako *A new reading of history*. Kniha byla vydána v Koreji v roce 1908.

kde se Korea i jí předcházející státy musely neustále bránit dobytelským snahám svých sousedů. Korejce často vede k uvažování o mezinárodních otázkách ve smyslu my versus oni, kde důvěra a přátelství mezi národy je naivní konstrukt. Dalším dílem tohoto autora je kniha *Chosŏn Sanggosa* (조선상고사), ve které je představena teorie čistoty korejské krve a příbuznosti všech pravých Korejců k legendárnímu zakladateli Koreje Tan'gun Wanggŏmovi. Tato kniha byla publikována na pokračování v Chosŏn Ilbo.

Sin je věrný korejským tradičním hodnotám, a proto se nesnaží o jejich nahrazení, ale modernizaci. Neokonfucianismus proto stále vidí jako nosný pilíř korejské společnosti i do budoucna, jen je potřeba jej uzpůsobit pro 20. století. Zároveň ale vítal nárůst počtu křesťanů v Koreji, jakožto přirozený modernizační prvek.¹³⁸ Konfuciánské hodnoty v syntéze s křesťanským pokrokem proto vidí jako ideální kombinaci. Co se týče buddhismu, sin jej považuje za velice obohacující po filosofické stránce pro každodenní život. V politice však vidí realizaci buddhistických názorů jako cosi nešťastného. Například idea nenásilí by Korejce v jejich boji proti japonské nadvládě nijak vpřed neposunula. Ve svých novinových článcích se pak neštítí ostrých výroků: „*he (Sin Ch'aeho) would have tied Sakyamuni up and burned him alive, while drowning Gandhi in a deep sea.*“¹³⁹

Opakovaně se vyjadřoval k problematice korejského vzdělávacího systému. Stejně jako Pak Ŭnsik i Sin Ch'aeho vidí problém ve výchově zaměřené jen na studování a memorování textů s naprostou absencí tělesné výchovy, podpory sportů či alespoň částečně militantního vzdělávání

Sin se po roce 1910 přesunul do exilu v Číně, kde se brzy inspiroval anarchismem. Připojil se k Nové společnosti korejského mládí (신대한청년동맹) a v roce 1919 dočasně spolupracoval s Šanghajskou provizorní vládou. V roce 1923 se stal spoluautorem The manifesto of the korean revolution¹⁴⁰. Podporoval zejména anarchistická odbojová hnutí, finance se pro ně snažil zařídit i pašováním z Číny. Při jednom takovém pokusu byl zatčen a po dvouletém procesu v roce v Japonskem ovládaném Dalienu roku 1930 odsouzen k 10 letům vězení, kde zemřel.

Sin byl jedním z hlavních dopisovatelů Hwangsŏng Sinmun a Taehan maeil sinbo. Ve svých článcích se otevřeně a kriticky vyjadřoval proti japonské okupaci. Byl stoupencem myšlenek Osvícenské strany.

Yi Kwangsu (이광수, 1892 - 1950)

Yi byl ze stejné generace jako Sin Ch'aeho. Za studii odjel do Japonska a vrátil se do již anektované Koreje v roce 1913, kde se stal učitelem v provinčním městě Chŏnju-si. Jako pedagog se vyjadřoval skrze novinové články k nutnosti reformy vzdělávacího systému. Stejně jako Pak Ŭnsik a Sin Ch'aeho věřil v nutnost zavedení militantního vzdělávání vedoucího k patriotismu. Upozorňoval také na nutnost hygienické osvěty ve školách, která by

---

¹³⁸ Tamtéž, str. 100.

¹³⁹ Tamtéž, str. 132.

¹⁴⁰ Pro více, <http://ko.wikipedia.org/wiki/%EC%8B%A0%EC%B1%84%ED%98%B8>

přispěla k silnější populaci. I Yi byl ovlivněn myšlenkami sociálního darwinismu¹⁴¹, se kterým se setkal hlavně během studia v Japonsku.

V roce 1919 odešel do exilu v Číně, kde psal pro šanghajský *The Independent* a spolupracoval s korejskou provizorní vládou. Založil Alianci pro samo-posílení, vzdělávací organizaci, která kromě osvěty šířila principy soběstačnosti jako jedince. Yi věřil, že Korejci si v první řadě musí přestat zoufat a čekat na jakési spasení z hůry a naopak začít sami konat.

Většinu svého života byl Yi Kwangsu aktivním nacionalistickým protestantem, věřícím, že křesťanství je klíčem k modernizaci korejské společnosti. Nutnost modernizace rozvíjel i ve svém sci-fi románu *Mujöng* (무정) z roku 1917, který metaforicky pojednával o soudobé situaci Koreje. Zatímco ve 20. letech byl buditelem národních vášní zejména v Chosun Ilbo a Tong-A Ilbo, ve 30. letech konvertoval k buddhismu a jeho texty se začaly měnit k více pasivním, až nabádajícím ke spolupráci s japonskou správou. Díky této proměně byl proto považován za kolaboranta. V průběhu korejské občanské války byl zadržen a uvězněn v Severní Koreji právě pro údajnou kolaboraci s Japonskem. Zemřel ve vězení.

---

¹⁴¹ Tikhonov, Vladimir, *Social Darwinism and Nationalism in Korea: the beginnings (1880s-1910s)*, 2010, str. 212.

Příloha č. 2

Mediální podoba zkoumaného období

V druhé polovině 19. století byla v Koreji stále ještě velice nízká gramotnost¹⁴², gramotní Korejci byli téměř bezvýhradně muži z bohatších rodin, často jangbani. Většina pro tuto práci vybraných intelektuálů tak zastávala důležité úřady, někdy dokonce ministerská křesla, nebo působila v nacionálních, církevních či jiných spolcích. Činnost těchto národních buditelů můžeme vidět zejména díky jejich textům otištěným v korejských novinách a magazínech.

Výběr jazyka v dobových korejských médiích jasně říká, komu je text určen. V druhé polovině 19. století se preferují texty v čínských znacích, které ale v té době byly hojně rozšířeny mezi všemi vzdělanci (hanja). Na sklonku století už se objevuje distinkce mezi znaky a hangulem, který se stává jednodušším a populárnějším mezi nově se rozšiřující vrstvou gramotného obyvatelstva. Stále sice hovoříme o společnosti, jejíž většina je negramotná, avšak i tak počet čtenářů například od 70. let 19. století do 90. let násobně stoupl. Od této chvíle jsou texty v hangulu určené široké veřejnosti, zatímco texty v hanja jen pro užší skupinu nejvzdělanějších. Hanja však zůstává v korejských médiích v omezené míře dodnes a to zejména v případě nadpisů.

Noviny se v Koreji na sklonku 19. století vydávaly v nákladech maximálně 1000 - 3000 výtisků, což svědčí o množství čtenářů. Na druhou stranu mnohdy stačil i jediný výtisk pro celou vesnici, kde jeden z mála gramotných sousedů předčítal pro ostatní. Setkání za účelem skupinového předčítání novin jsou pro toto období typická¹⁴³.

Pro tuto práci proto čerpám hlavně ze sekundárních zdrojů, které nabízejí překlady těchto původních textů, veřejně dostupných výtisků (či fragmentů výtisků) a sekundárních historických zdrojů v korejštině. V daném období (zejména po roce 1910) vycházelo více periodik, avšak ne všechny se zabývaly politikou a národní otázkou. Vybraná periodika opakovaně k těmto tématům přispívají a jejich redaktory či dopisovateli jsou právě přední korejští teoretici nacionalismu. Vybraná periodika se také opakovaně objevují v sekundární literatuře věnující se tématu nacionalismu, vzdoru proti japonské nadvládě a dobové politiky obecně.

---

¹⁴² Dokonce ještě v roce 1910 se do škol dostalo jen kolem 3,7% chlapecké populace. Dívky byly školským systémem zcela opomíjeny. Pro více Tikhonov, 2010, str. 143

¹⁴³ Tamtéž, str. 85

Chōsen shinpō (조선신보)

První noviny vycházející na území Koreje. Vznikly v Pusanu v roce 1881¹⁴⁴ a vydavateli byla převážně tamní japonská komunita. Noviny byly vydávány jak v japonské verzi, tak korejské. V korejské verzi byla použita hanja.

Prvních pár výtisků mělo mezi sebou dlouhé prodlevy, avšak nakonec se list uchytil s frekvencí 10 dnů mezi jednotlivými vydáními. Tento list jasně nahrával japonským zájmům¹⁴⁵ a jeho primárním cílem bylo napomoci zlepšení obchodních vztahů mezi Koreou a Japonskem. Zároveň sloužil jako snadno dostupný zdroj informací pro Japonce žijící v Koreji.

Hansōng sunbo (한성순보)

Další noviny publikované jednou za 10 dní v Koreji, psané plně v hanja. První výtisk se objevil v roce 1883. Tyto noviny neměly dlouhého trvání, jejich vydávání bylo ukončeno neúspěšným Kapsinským pučem. Hansōng sunbo byly obnoveny v roce 1886 jako týdeník Hansōng jubo¹⁴⁶. Ve své reinkarnaci používaly kombinaci hanja a hangulu. Avšak ani Hansōng jubo nepřežil více jak 40 výtisků a skončil v roce 1888¹⁴⁷. Tento list byl založen Japonci v Koreji a byl plný dobře organizované propagandy. Podporoval aktivity Osvícenské strany a obecně reformní snahy v Koreji, avšak ne z autentických korejských pozic. Z těchto důvodů ani Japonskem inspirovaní korejští autoři nechtěli publikovat své texty v tomto listě. Sám Sō Chaep'il jako protiváhu tomuto propagandistickému listu založil svůj vlastní, korejský Tongnip Sinmun (viz níže).¹⁴⁸

Jediná osobnost z okruhu vybraných autorů pro tuto práci, která spolupracovala s tímto listem, byl projaponský Pak Yōng-hyo. Sám sice žádné texty nepublikoval, ale v počátcích existence těchto novin jim finančně a organizačně pomohl.¹⁴⁹

Taehan Maeil Sinbo (대한매일신보)¹⁵⁰

Tyto noviny vznikají v roce 1904 a jejich vydávání coby Sōul Shinmun pokračuje až do dnešních dnů.¹⁵¹ Taehan Maeil Sinbo jsou proto nejstarší stále aktivní korejské noviny. Od

---

¹⁴⁴ Altman, Albert A., *The Journal of Asian Studies*, Korea's First Newspaper: The Japanese Chōsen shinpō, 1984, str. 685

¹⁴⁵ Tamtéž, str. 688

¹⁴⁶ <http://terms.naver.com/entry.nhn?docId=526308&cid=46668&categoryId=46668>

¹⁴⁷ 정진석, *한국 신문 역사*, 2013, str. 1-12

¹⁴⁸ <http://terms.naver.com/entry.nhn?docId=2461094&cid=46668&categoryId=46668>

¹⁴⁹ <http://terms.naver.com/entry.nhn?docId=2616711&cid=51936&categoryId=54530>

¹⁵⁰ Dnešní Seoul sinmun, <http://www.kdaily.com/>

roku 1905 vzniká i anglická verze coby *The Korea Daily News* (jedná se tedy o denní tisk). Od samotného počátku těchto novin se snaží redakce propojit s britskými občany a získat tím větší ochranu před japonskou cenzurou¹⁵². Za svého šéfredaktora zvolili Brita E. T. Bethella, což na řadu let ochránilo svobodu tohoto listu.¹⁵³

V korejštině je opět užita kombinace hanja a hangulu. Tento list patřil k podporovatelům myšlenky svobodné a nezávislé Koreje a myšlenek Osvícenské strany. Byl plný ostré kritiky proti japonskému postupujícímu vlivu v Koreji. Od roku 1910 odstupuje (či je donuceno odstoupit) původní vedení redakce a název novin se mění na Maeil Sinbo. Přestože pokračuje až do roku 1945 pod japonskou cenzurou, nestává se hláskou troubou japonské propagandy. Právě v tomto listě publikuje své články celá řada korejských národních buditelů, mezi nimi i Sin Ch'aeho a hlavně Pak Ůnsik. Právě v případě Paka se jedná o unikátní vztah, kdy kromě častého přispívání tomuto listu se i ostatní redaktoři Taehan Maeil Sinbo zaměřují na časté referování o Pakovo politických aktivitách, čímž jeho pozici posilují.

Tongnip Sinmun (독립신문)¹⁵⁴

Fungující pouze v rozmezí let 1896 - 99 na sklonku 19. století. Tyto noviny vydává vlivný intelektuál a nacionalista Sŏ Chaep'il. Noviny jsou psány v korejské (pouze hangul) a anglické verzi a jsou silně ovlivněny podobou tehdejších úspěšných amerických novin. V korejštině noviny vychází denně, v angličtině pak jednou za dva dny. V roce 1896 se noviny profilují jako provládní, nacionalisticky laděné a prosazující reformní snahy. Stejněho roku vzniká Klub za nezávislost (Tongnip Hyeophoe, 독립협회) a tyto noviny se přeorientovávají na tisk tohoto klubu. Zároveň se stávají velice kritickým listem k vlastní vládě, kterou ještě donedávna podporovaly a odhalují korupční skandály. Po rozpadu Klubu za nezávislost postupně zanikají i tyto noviny. Do tohoto listu hojně přispívali svými texty kromě šéfredaktora Sŏ Chaep'ila i další z vybraných osobností této práce, Yu Kilchun, Pak Yŏng-hyo, Yi Kwangsu a Yun Ch'ihŏ, který se stal dočasně i šéfredaktorem.

Cheguk Sinmun (제국신문)

Tyto noviny jsou vydávány v letech 1898 až 1910. Jsou psány pouze korejsky, v hangulu a věnují se spíše sociálním tématům, kultuře a každodennímu životu. Svým zaměřením oslovují zejména vzdělané ženy. I tento list se věnuje kritice jak korejské vlády, tak

---

¹⁵² <http://ko.wikipedia.org/wiki/%EC%84%9C%EC%9A%B8%EC%8B%A0%EB%AC%B8>

¹⁵³ Japonské úřady v roce 1907 dokonce poslali diplomatickou nótu britské ambasádě v Koreji s žádostí o jeho potrestání za poškozování britsko-japonských vztahů. Vzhledem k pokračující aktivitě Taehan Maeil Sinbo japonské úřady v roce 1908 žalují Bethella přímo u britského nejvyššího soudu. Ten jej shledává vinným a tím končí období svobody tohoto média.

¹⁵⁴ Dnešní The Independent, <http://www.independent.co.kr/>

japonské rozpínavosti. Po roce 1905 japonské úřady postihují tento list cenzurou a zatýkáním členů redakce. Cheguk Sinmun nakonec bankrotuje. Po celou dobu své existence se zaměřoval hlavně na vzdělávání a informování nižší třídy. Jeho významným dopisovatelem byl také Yu Kilchun.

Hwangsŏng Sinmun (황성신문)

Vychází v letech 1898 až 1910 a proslul zejména svou otevřenou kritikou k ustavení japonského protektorátu nad Koreou¹⁵⁵. Tento deník je prvním korejským periodikem ustavujícím dlouhodobou spolupráci se zahraničním tiskem a to s britskou agenturou Reuters, která jej zásobuje souhrnem světových událostí.

V roce 1904 se poprvé silně angažuje proti japonské rozpínavosti ve věci japonské žádosti o využití nezastavěné půdy¹⁵⁶ a pomáhá tak oddálit japonskou nadvládu o řadu měsíců. Je jedním z nejostřejších japonských kritiků a podporovatelů korejských nacionalistů. V těchto novinách pravidelně publikovali Sin Ch'aeho, Pak Ŭnsik a Yi Kwangsu. Japonské úřady skrze tvrdou cenzuru postupně okleštují tento deník až do chvíle, kdy většinu jeho obsahu tvoří pouze reklamy. Tím se stává nezajímavým pro čtenáře a bankrotuje.

Chosŏn Ilbo (조선일보)

Tyto noviny vznikly v roce 1920 jako další list kritický k japonské nadvládě¹⁵⁷. Byly prvními korejskými novinami, které zvládly připravit dvě vydání za den, ranní a večerní. Od svého vzniku hrají v korejské společnosti důležitou roli a zároveň od svého prvního roku existence čelí opakovaným pozastavením a sankcím ze strany japonských úřadů. Kromě nadpisů v hanja používají výhradně hangul. Redakce Chosŏn Ilbo měla své dopisovatele i v zahraničí, například v Rusku. Tyto noviny existují až do dnešní doby a stále patří k jedněm z nejpopulárnějších denních listů¹⁵⁸ ať již ve své tištěné či webové verzi¹⁵⁹.

Redakce zažila nejtěžší časy v roce 1923, kdy bylo vydávání novin opět japonskými úřady pozastaveno, a šéfredaktor byl uvězněn. Nastupuje období, kdy sice otevřená kritika japonských úřadů ustupuje, avšak na straně druhé se redakce o to více snaží pozdvihnout úroveň korejského jazyka, což v období tvrdých jazykových nařízení bylo pro korejskou společnost velice důležité.

---

¹⁵⁵ Zde soudce korejského nejvyššího soudu, Hŏ Wi, uveřejnil své texty na obranu Spravedlivé armády (의병), ozbrojeného hnutí usilující o nezávislou Koreu. Pro více Dudden, 2005, str. 79

¹⁵⁶ <http://terms.naver.com/entry.nhn?docId=571051&cid=46668&categoryId=46668>

¹⁵⁷ <https://ko.wikipedia.org/wiki/%EC%A1%B0%EC%84%A0%EC%9D%BC%EB%B3%B4>

¹⁵⁸ <http://www.journalist.or.kr/news/article.html?no=36637>

¹⁵⁹ <http://chosun.com/>

Sin Ch'aeho v tomto listě publikuje na pokračování svou knihu Chosŏn Sanggosa (조선상고사). Dalším z významných dopisovatelů těchto novin byl Yi Kwangsu, který zde ve 20. letech svými texty burcoval korejské čtenáře k odporu proti japonské okupaci.

Tong-A Ilbo (동아일보)¹⁶⁰

I tento deník datuje svůj vznik do roku 1920, jeho šéfredaktorem se stal Pak Yŏng-hyo. Své problémy začal mít zejména při podpoře a šíření koordinačních zpráv ve spojitosti s Povstáním 1. března¹⁶¹, což dokazuje, že přes osobu šéfredaktora byl kritický k japonským úřadům. V prvních letech své existence používal v článcích překvapivě hodně hanja, tento trend ale v průběhu let vymizel a stejně jako další dobová periodika využíval primárně hangul. Dalším z významných redaktorů Tong-A Ilbo byl Yi Kwangsu. Novely na pokračování zde publikoval i Sin Ch'aeho.

Tong-A Ilbo je pro korejskou společnost důležitý nejen svou kritikou Japonska, ale i snahou o rozvoj korejské společnosti. Tato redakce jako vůbec první opakovaně poukazuje na potřebu většího začlenění žen do společenského života a v roce 1923 pro ně začíná vydávat samostatný magazín „Nová žena“ (신여성)¹⁶². V roce 1940 po systematické úřední šikaně ze strany japonských úřadů je redakce nucena zavřít. Obnovena je až po skončení války v roce 1945¹⁶³.

Tonggwang (동광)

Magazín vycházející jednou měsíčně od roku 1926. Zaměřuje se hlavně na podporu korejského nacionalismu a kritiku komunismu¹⁶⁴ jakožto možného řešení modernizace korejského národa¹⁶⁵. Dopisovatelem byl Yi Kwangsu.

---

¹⁶⁰ Tyto noviny přežívají do současnosti, známy zejména svou podporou vládě. Pro více <http://www.donga.com/>

¹⁶¹ <http://terms.naver.com/entry.nhn?docId=794636&cid=46668&categoryId=46668>

¹⁶² Choi Deok-kyo, Korejský magazín 100 let, č. 1, Hyeonamsa 2004, str. 300-336 (최덕교, 한국잡지백년 1, 현암사 2004)

¹⁶³ V době po skončení korejské občanské války pokračuje coby provládní list, jako takový zůstal do dnešních dní, kdy jej vyhledává hlavně starší generace čtenářů.

¹⁶⁴ Magazín má na své úvodní stránce pětícípou hvězdu, která by v nás mohla vyvolávat dojem opačný, tedy tendence k podpoře komunismu. V dobové Koreji ale tento symbol neměl stejný význam, jako po vypuknutí občanské války.

¹⁶⁵ <http://terms.naver.com/entry.nhn?docId=337288&cid=41708&categoryId=41737>